

Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії

Наше слово

Місячник Союзу українців Румунії. XXI рік видання. № 209, листопад, 2011

*І чужому навчайтесь,
Щ свого не цурайтесь...*

М. Шевченка

Наш голос

NAȘ HOLOS
ISSN 1220-6296

Головний редактор - Ірина Мойсей
Редактор - Іван Ребошапка
Секретар редакції - Михайло Трайста

Редколегія:

Іван Арделян, Іван Кідешук,
Іван Ковач, Микола Корнищан
Микола Корсюк, Михайло Михайлюк,
Юрій Павліш, Віргілій Ріцько

Адреса редакції:

Раду Попеску, 15, Сектор 1, Бухарест;
Телефони: 021/222.07.29; 021/222.07.37
Телефони/Факси: 021/222.07.37; 021/222.07.55;
E-mail: redactia.nasholos@gmail.com

Друкарня «S.C. SMART ORGANIZATION S.R.L.»,
Бухарест, Румунія
Redacția:
Str. Radu Popescu, Nr. 15, Sector 1,
București România

Застереження:

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.

Читайте в номері:

- ❖ *Найвидатніший медіатор румунсько-українських відносин першої половини XIX століття*
- ❖ **«Сміються, плачуть солов'ї...»**
«Київські етюди»:
«Широчінь така – не вимчати й перу!»
- ❖ *Робити світ кращим:*
нотатки на берегах дитячої книги Людмили Дорош «Дивовижні пригоди Пір'їнки»
- ❖ *Культурні прояви і самототожності романтичних «я»*
- ❖ *Постскриптум до Бухарестського Шевченківського симпозиуму*
- ❖ *Клузька філія СУР-у відсвяткувала 155-річчя від дня народження Івана Франка*
- ❖ *«Барвінку» – 20 літ*
- ❖ *Дитячі сторінки*
- ❖ *Сторінки гумору*

Іван РЕБОШАПКА

Найвидатніший медіатор румунсько-українських культурних відносин першої половини XIX століття

До 200-річчя від дня народження Олександра Хаждеу (1811-1872)

В історії народів існує нечисленна зате ко-рисна й ефективна типічна категорія інтелектуалів, які, походючи із зон інтерференції двох культур, завдяки умовам життя стають глибокими їхніми знавцями, одночасно і цінними медіаторами взаємообміну культурними здобутками. Одним з найважливіших посередників культурних румунсько-українських відносин першої половини XIX ст. є румунський письменник, історик, філолог і фольклорист Олександр Хаждеу, від народження якого 30 листопада 2011 сповнилося 200 років.

До здобуття цього статусу вирішальною подіяли сімейні традиції молдавських бояр, з яких він походив, і умови, в яких формувався інтелектуальний профіль Олександра Хаждеу. Після смерті прапрадіда Стефана Хаждеу (сина хотинського перкелаба Ефрема Хаждеу) у битві під Хотином 1673 р., його сини Ніколай, Георгій-Лупашку і Янкул були усиновлені молдавським господарем Стефаном Петрічейку і одержали прізвище «Петрічейку». Пізніше їм надано шляхетський ранг, і вони поселилися у Польщі. Батько Олександра Фадей (Тадей) Хаждеу (1769-1835) походив з Польщі і був літератором, з 14 років писав вірші польською мовою (перед багатьма роками тому полоністка кафедри слов'янських мов Бухарестського університету Єлена Лінца видала престижний том власних перекладів румунською мовою з поетичної творчості Тадея Хаждеу).

Народився Олександр Хаждеу 30 листопада

1811р. у селі Крістінешть біля Хотину, де батьки мали свій маєток (рум. moșie). Румунську мову засвоїв у сім'ї, державною мовою російської імперії, до якої тоді належала Бессарабія, була російська мова, на якій проводилось навчання усіх рівнів, друкувалися газети і журнали, наукові праці і ін., отож і Олександр Хаждеу сформувався як російськомовний інтелектуал, російською мовою він написав і переважну більшість своїх праць.

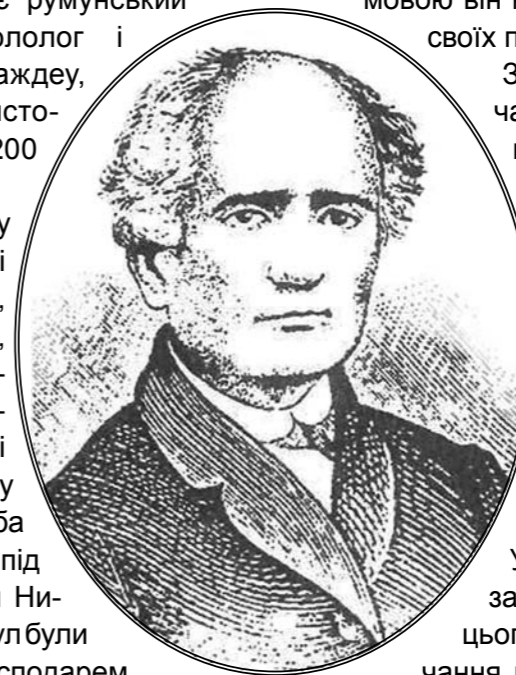
З 1822 р. разом з братом навчався у благородному пансіонаті при Кишинівській духовній семінарії.

Основні складові його статусу медіатора культурного обміну окреслились у найважливішому тоді центрі української культури – Харківському університеті, який у ті часи видавав майже половину друкованих у всій Росії публікацій (210).

У 1830 р. Олександр Хаждеу закінчив юридичний факультет цього університету. Під час навчання в ньому він відвідував і лекції

з природничих наук, ботаніки (згодом написав навіть працю з цієї галузі), історії, етнографії, філософії та особливо філології, що дало йому можливість набути енциклопедичних знань і широкого кругозору. Його збиженню з українською культурою посприяло ряд вирішальних чинників. Славнозвісний згодом славіст Ізмаїл Срезневський був колегом, а П. П. Гулак-Артемівський та Г. Квітка-Основ'яненко – його викладачами.

(Продовження на 4-ій стор.)

Найвидатніший медіатор румунсько-українських культурних відносин першої половини XIX століття

(Продовження з 3-ої стор.)

Довкола університету засновувались товариства, які виявляли зацікавлення українською етнографією, перспективами розвитку української мови та літератури. Найважливішим же виявився гурток Срезневського (до 1840 р., коли його призначено професором Петербурзького університету), до якого входили молоді 15-16-річні студенти-ентузіасти, як Орест і Федір Евецькі, Опанас Шпигоцький, Іван Розковшенко й інші, а навіть поети, як Левко Боровиковський. У гуртку Срезневського представлялися наукові доповіді, обговорювались питання філософії, літератури, науки.

Завдяки виданому А. Шамраєм (1930) три-томному збірникові праць ряду харківських літераторів першої половини XIX ст. «Харківська школа романтиків», гурток Срезневського у новіші часи став відомим під цією назвою. І це – зовсім небезпідставно, адже ж він, гурток, як це було характерним романтикам взагалі, виявляв справжній культ до народної творчості. З метою її популяризації члени гуртка видали 6-томну збірку «Запорожская старина» (1833-1838), в якій вміщено історичні пісні і резюме літописів та праць з історії України, оскільки романтики цікавилися історичним минулим (як правило, героїчним) народу, сліди якого розшукували в народній творчості. У випадку незнайденого відповідного їхньому світогляді факту вони інколи вдавались до підробок у народному стилі. Зразковим прикладом такого поступу може бути румунський поет і автор відомої збірки румунських народних пісень «Poezii populare ale românilor adunate și întocmite/îndreptate de Vasile Alecsandri» («Народні пісні румунів, зібрані та укладені/ виправлені...», Бухарест, 1866) Василе Александрі, якого поетично називають «колумбом» славнозвісної балади на тему смерті-весілля чабана «Міоріца». Коли його спитали, чи не знайшов у народі баладу і про відомого румунського воєводу Міхая Хороброго, поет відповів, що немає такої пісні, але при потребі він може скласти її (як, до речі, спонуканий Богданом Петрічейку

Хаждеу, він «реставрував» румунською мовою українську пісню «Дунаю, Дунаю, чому смутен течеш»). Не оминули підозрівання у підробках ні «Запорожскую старину», питання, яке вже має досі свою «історію», в перегляд якої не входимо.

Для нас зараз цікаво відмітити той факт, що участю Олександра Хаждеу у діяльності гуртка Срезневського виявляється одна з перших складових його сутності культурного медіатора, а саме першопрокладача шляху до взаємного обізнання фольклору українського та румунського народів. Він збирав зразки до розділу «Запозожской старины» «Чумацкие песни», а також подав до неї п'ять інших пісень, дві з яких – на тему спільного минулого румунського і українського народів – про експедицію Богдана Хмельницького у Молдову та цитовану Олексю Романцем у своїй праці «Джерела братерства» пісню про місто Ясси (в якому козаки гучно погуляли на весіллі прекрасної князівни Руксандри, дочки господаря Василе Лупу, і Тимоша Хмельницького, який потім прибував з козаками у Молдову, щоб встановлювати на трон Молдови усунутого свого тестя і був смертельно поранений під Сучавою, свідчать документи, але ж у селі Дерманешти, що недалеко Сучави, окрема частина поля називається *Тимошеве поле*, на якому, здається, був розташований табір Тимоша Хмельницького, де його і поранено):

Ой ви, Ясси, Ясси, Ясси,
Були колись барзо ясні,
А тепер вже не такі,
Як злинулись козаки.
Ой злинулись козаки,
Ой злинулись ляхи
Та й втікали із Сочави
На чотири шляхи.
Ой злинулись козаки,
Ой злинулись волохи,
Та й втікали із Сочави
На чотири роки.

Навпаки, з метою взаємного ознайомлення з

народнописними скарбами, в даному випадку російськомовних читачів з фольклором його рідного народу, Олександр Хаждеу здійснює переклади з румунської пісенності на російську мову, друкуючи їх у петербурзьких «Вестник Европы» (1830), «Телескоп» (1833) і «Молва» (1835). У публікації «Народная румынская думка» («Молва». Газета мод и новостей, изданная при «Телескопе», 1835, ч. 35, у рубриці «Стихотворения») він уперше в історії дослідницьких студій порушує питання зв'язку українського фольклору з румунським (чим згодом ґрунтовніше займеться його син Богдан Петрічейку Хаждеу). Його зацікавлення українським фольклором сконкретизувалося у ряді зауважень і здогадів про героїв румунського опришківського фольклору, у пісенному зображенні яких, на його думку, наявні мотивні подібності українських пісень на тему трійзілля чи на інші коломийкові теми («Телескоп», ч. 14, 1833).

Олександр Хаждеу захоплювався історією Румунії, викликав зацікавлення і в інших членів гуртка Срезневського, особливо у плані виявлення і оцінення дружніх зв'язків між українцями і румунами протягом віків, що матиме належний відгомін в епосі романтизму, набувши особливої вібрації в запізненого найбільшого його представника Тараса Шевченка.

Навпаки, відгомони українського історичного епосу відчутні у його російськомовній оригінальній творчості епохи поетової зрілості, наприклад, у збірці «Молдавские сонеты» (1837), в якій наявно чимало згадок про столітні дружні зв'язки румунського і українського народів, як в сонеті «Берлад», в якому поет запитується, чи в даному румунському місті не «пахне» духом українського острова Хортиця (осідок Запорізької Січі), і сам собі відповідає – «ні! Це – дух свій. На Дніпр його заніс Берлад», тут руїни першої Січі (Александр Хаждеу, *Избранное*, Кишинев, 1956). Або у сонеті «След Молдавии в Киеве», в якому цікаве посилання автора на народну пісню про Івана Підкову

(трагічно померлого 1578 р. у Львові), який є героєм поеми Тараса Шевченка та, пізніше, роману Міхаїла Садов'яну «Нікоаре Підкова», – питання, яким досі зайнялись кілька дослідників (згадаємо лише двох з найповажніших – чернівецького професора Олексу Романця та викладачку Бухарестського університету Магдалину Куцюк), яке підлягає й подальшому, ґлибшому переглядові.

Суттєвою складовою сутності представленої тут видатної постаті як культурного медіатора становить окрема особлива ланка діяльності Олександра Хаждеу, яку можна визначити номінативним словосполученням *Олександр Хаждеу і Григорій Савич Сковорода*, ланка, яка охоплює два аспекти: оприлюднення творчості Сковороди й її наукової популяризації та, навпаки, вплив Сковороди на Олександра Хаждеу (питання, які ґрунтовно висвітлила Магдалина Куцюк).

Під час перебування у Харкові Олександр Хаждеу чимраз більше захоплювався Григорієм Сковородою, який просто ополонював його, з одного боку, своїми енігматичними та курйозними рисами характеру, філософсько-мислительською оригінальністю, а з іншого боку – під імпульсом прагнення створити свою власну світоглядну платформу, що і спонукало його врятовувати Сковороду від забуття і утверджувати виняткову вартість філо-

софсько-моральних сквородинівських ідей. До прибуття Олександра Хаждеу до Харкова, після смерті Сковороди (1794) було надруковано лише два його філософські твори («Наркісс. Разглагол о том: узнай себе», 1798, і «Начальная дверь ко християнскому добронравію», 1806), решта творів у рукописах знаходились у різних осіб, ба навіть Сковороді приписувались і твори, які не належали йому, бо до тоді ніхто не провів критичний аналіз його літературної спадщини.

До того ж, про Сковороду ходили легенди, висловлювались різні думки, навіть зневажливі.

(Продовження на 6-ій стор.)

Пам'ятник-погруддя Олександра Хаждеу на Алеї Класиків у Кишиневі

Найвидатніший медіатор румунсько-українських культурних відносин першої половини XIX століття

(Продовження з 5-ої стор.)

Перші надруковані Олександром Хаждеу твори Сковороди – це «Ой ти, птичко жолтобоко», «Ах поля, поля», «Всякому городу нрав і права» («Телескоп», 1831, ч. 24). Під час свого студентства він публікує і коментує уривки філософських творів Сковороди. Його намір був видати твори Сковороди у 7 томах. Паралельно з виданням винайдених творів Сковороди, Олександр Хаждеу пише ряд статей про нього, як, наприклад, «Сократ и Сковорода, отрывок из рукописи», «Сковорода и современное общество» («Вестник Европы», 1831), «Григорий Варсава Сковорода. Историко-критический очерк», в якій відзначає народний характер його творчості.

Цікавим у сприйнятті Олександром Хаждеу медіатором культурних взаємообмінів є той факт, що відгомони мислення українського філософа відчутні у написаному ним уже з першої його статті «О достоинстве божественной поэзии» («Вестник Европы», ч. 13, 1830), уже самий заголовок якої нагадує заголовок збірки поезій Сковороди «Сад божественных песней». У цій статті, крім вказання джерел віршів Сковороди («із зерен Святого письма»), Хаждеу стверджує, що «філософія у світі наук – це як сонце у системі планет. Подібно тому, як сонце освічує своїм блиском мільярди небесних тіл, так філософія проливає світло на всі сторони людського пізнання». Дане твердження є деталізацією сковородинівського судження, що Біблія (з якою, у філософській концепції Сковороди, зв'язана перш за все філософія) є «царицею всіх наук». У другій своїй статті Олександр Хаждеу показує, що ціль філософії не полягає в атомізованому розсікуванні всесвіту, а в злитті з божественним духом, радить наслідувати Сократа, який вбачав існування Творця всесвіту і в сонці, і в атомі крейди. Цю ідею поділяв і Сковорода, твердячи, що Бог є присутнім у всьому на світі.

Олександр Хаждеу також спричинився до інтенсифікації двосторонніх румунсько-українських культурних відносин впливом у формування свого сина Богдана Петрічейку Хаждеу, на

наукове утвердження якого покладав великі надії. Після 1844-1845 р. з незвичайною любов'ю і стараннями зосереджується над молодим Богданом Петрічейку Хаждеу, віма силами намагаючись передати йому не тільки свої енциклопедичні знання і дослідницький метод, але й свої ідеали, прагнення та ідеї, які одухотворювали його і які він не зміг зматеріалізувати, думаючи що, може, в такий спосіб вони колись-то воплотяться. У деякій мірі він зумів прищепити синові і дечого з таких рис його вдачі, як постійна допитливість, несамовитість у праці, пишання власною творчістю, обсесія знаменитості, нахил до перебільшень, містифікацій, поліглотизм, масштабність дослідницького поля тощо. Після 1850 р. Олександр Хаждеу з новим поривом повертається до питань мови, історії, міфології, фольклору, вселяючи у Богдана особливу наукову допитливість і пристрасть, які виявлятиме він до самої смерті.

В 1857 р. Богдан Петрічейку Хаждеу прибуває до Румунії, в якій здобуде високе визнання «батька румунської філології».

Внаслідок високої оцінки його літературної і наукової діяльності Олександра Хаждеу 1866 р. зачислено до членів (21) Румунського літературного товариства (Societatea Literară Română), яке згодом перетворилося в Румунську Академію (Academia Română). Хоча у 55-річному віці вважається старим, настільки високе визнання його дуже радує, і він, сповнений емоцій, зізнається, що радо полинув би до святої прадідівської землі, щоб порадуватися славою сина, віддати останні свої сили батьківщині предків та їхніх наслідників, потім міг би назавжди закрити очі у країні, якій Господь присудив величне майбутнє:

«Cu ce emoție voi zbura spre rământul sfânt, ca să mor acolo, lângă copiii mei, bucurându-mă din plin de gloria fiului meu (...) Voi face un ultim serviciu patriei străbunilor mei și urmașilor mei și, poate, voi închide ochii pentru totdeauna în acea țară ferice, căreia Domnul i-a hărăzit un viitor măreț».

Але цій мрії Олександра Хаждеу не судилося збутися.

«Вмиотьяся, плачуть солов'ї...»

Іван КОВАЧ

«КИЇВСЬКІ ЕТЮДИ»: «Широчінь така – не вимчати й перу!»

(В. МАЯКОВСЬКИЙ)

Я бачив Київ (звичайно, лише його Хрещатик) кілька разів, і знаю, начебто, все. Та ні, бо не лише Хрещатик Київ! – бо, як написав В. Маяковський (сам каже, що українець): «От стою на гірці Володимирській. Широчінь така – не вимчати й перу!»... «І було садів у місті так багато, як у жодному місті світу», – написав (теж киянин) М. Булгаков, і він наш сучасник.

Але ж – «відчуття міста»! Про це К. Паустовський (і він киянин) написав багато. Саме він написав (може, вперше) про «відчуття» м. Києва, до чого прекрасно прилучив його культуру до світової.

«Я сам намагався визначити «відчуття міст», уподобаних мною, – Ленінграда (Петербурга) чи Парижа, Львова або Кракова, Одеси чи то Едінбурга, – знайти відповідну формулу, за якою можна було б пояснити їхню «душу», – написав у передмові до фотоальбому «Київські етюди» (Київ, «Мистецтво», 1984) Юрій Асєєв. Про його ж формулу та домагання «виразнішого обличчя» міста Асєєв додав: «Коли говорити про Київ, то мені здається, що серед особливостей, які визначають його формулу, слід у першу чергу назвати п'ятнадцятирікову історію, яка теж органічно ввійшла у сьогоднішній день, цілий комплекс понять, явищ, які пов'язані з роллю сучасного Києва – великого економічного, наукового і культурного центру країни».

Але, знову ж таки, Київ – це архітектура, сади і парки, чи не унікальні палаци, собори, житлові ансамблі й Дніпро та його дивовижні круті береги.

За понад 1500 років свого існування Київ нераз отримував нове, наступне обличчя. Все ж, своєї оригінальності, специфіки не змінював ніколи. У V-IX століттях: мале, невелике поселення з дерев'яним укріпленням. Та в X-XIII століттях він стає столицею міцної давньоруської держави, забудованої пишними камінними палацами та величними соборами.

Вже в першій чверті 13-го ст., в 1240 р., місто переносить свій центр на Поділ, внаслідок руйнуючих нападів завойовницьких орд. І дальші сторіччя лишали сліди на

вигляді міста, та «місто з розкішними будинками у центрі, розрослося ушир та вгору», – як про це написав до альбому «Київських етюдів» той же Юрій Асєєв.

...Була пожежа 1811р., була Друга світова війна, були згарища, руїни... Всеодно, Київ відроджував себе птахом-Феніксом; тож можна сказати, що місто на диво молоде та унікальне в його архітектурних пам'ятках, в його історії й психології.

Крутий Дніпро, Дніпро-Славутич... Асєєв однозначний: «За якихось 10-15 хвилин з міської суєти можна потрапити на золоті піски пляжів, на береги надзвичайно затишних і невимовно красивих заток. (...) Далеке і близьке закарбовано у топоніміці вулиць і площ міста, у пам'ятках архітектури і заповідних ансамблях, у пам'ятних знаках і дошках на будинках, пов'язаних із життям і творчістю видатних людей, у монументах і меморіалах». У мозаїках та фресках старого і нового Києва.

Але, знову ж таки, про «відчуття міста», про відчуття Києва: «З багатьох складних частин виникає «відчуття міста», і у кожного з нас воно своє, неповторне. Очима закоханої в рідне місто людини, по-своєму побачив Київ і автор альбому «Київські етюди» фотограф-художник Тарас Шабловський. Добре знайоме, звичне в обличчі міста раптом звучало по-новому, глибоко лірично, розкрилось у всій його чарівності».

...Київ – не без любові, не без неперевершеної любові до нього, рідного, не без каштанів і лип, не без поетичних огорож-оберегів.

В фотоальбомі є уривки з віршів Андрія Малишка, Миколи Гірника, Миколи Терещенка, Миколи Упеніка, Володимира Сосюри, Наталі Забіли, Івана Неходи, Олексі Довгого, Миколи Ушакова, Дмитра Луценка.

Подаємо до уваги читачів уривки з віршів відомих українських поетів, присвячених Києву, та фото з... природи, не «влаштоване» (Див. стор. 8-9 – ред.). Неначе живі. Неначе ми щойно побачили Київ, коли він ніяк, нічогісінько не чужий, а рідний...

«Сміються, плачуть солов'ї...»

«І, НАЧЕ РАЙДУГА, НАВКОЛО

Микола ГІРНИК

***

В ранковому тумані голубому
Пливеш ти над долиною Дніпра,
І таємничий трохи, і знайомий,
Мов світла казка, що давно відома
Та вічно рідна ствердженням добра.

Микола УПЕНИК

***

На граніті не вибито
ані прізвищ, ні дат.
Тут похований нібито
невідомий солдат.
А в пекучому спомині –
стільки рідних облич,
стільки доль, що у пломені
йшли безсмертю навстріч!..

Володимир СОСЮРА

***

Весна, весна.
Сади – мов п'яні,
Хитає вітер дерева,
І на Софіївським майдані
Богдана бронза ожива.

Веселі діти йдуть до школи –
Їх голосів дзвенить прибії,
І, наче райдуга, навколо
Радіє Київ рідний мій.

Мов у пісень квітучих зливах,
Серця здригаються до дна...
Іде по вулицях шумливих
Всепереможная весна.

***

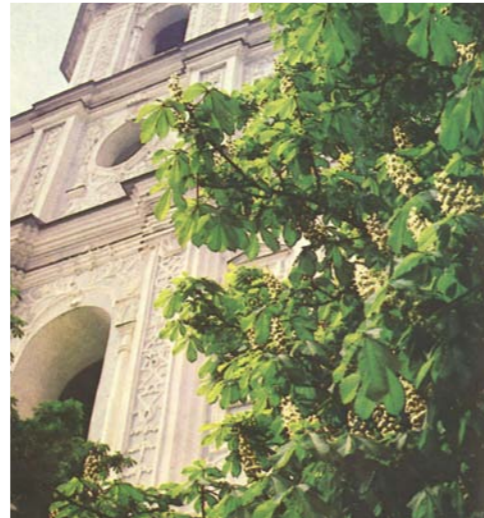
Уже зима набрала сили,
на вікна кинула квітки
і білим сном заворожила
широкі вулиці міські.

Через Дніпро мости буде,
й про це нікого не пита,
і, мов закохана, цілус
мені сніжинками вуста.

Микола УШАКОВ

***

Навкруги – каштани,
Липи, клени.
Листя в позолоті,
Мов парча.
Київ, Київ,
Красень наш зелений,
Перший подих осені
Стріча.

Дмитро ЛУЦЕНКО

***

Спить натомлене місто
Мирним, лагідним сном,
Ген вогні, як намисто,
Розлились над Дніпром,
Вечорів оксамити –
Мов щастя прибії...
Як тебе не любити,
Києве мій!

Іван НЕХОДА

***

У квітучій зелені Хрещатик,
Мов красуня дівчина в вінку...
Скільки тут виходить зустрічати
Свою долю – молодість дзвінку!

Олекса ДОВГІЙ

***

Схилиюсь перед величчю твоєю,
Золотоглавий лицарю століть.
Твоєї слави відгомін стоїть
Над щедрою українською землею.

«Сміються, плачуть солов'ї...»

РАДІЄ КИЇВ РІДНИЙ МІЙ...»

Не треба, красене, тобі віків елею –
Ним гордості людської не залить.
Минають дні, шикуються літа,
А над тобою молодість вита.

Андрій МАЛИШКО

***

Де б не був я –
до тебе тягну свої руки
І кладу тобі серце,
любов'ю стократе,
У симфоніях вітру,
в печалях розлуки,
У сльозах біля щастя,
мій Києве-брате!..
Бо нема тобі краю
В могутньому корені,
Бо в труді твої руки
І очі озорені,
Бо стоять біля тебе,
мов клени у пущі,
Мов із золота куті –
століття грядущі!

***

Знову цвітуть каштани,
Хвиля дніпровська б'є.
Молодість мила,
Ти щастя моє.

Наталія ЗАБІЛА

***

Славутичем-Дніпром насада припливала,
Край берега спинилась і немов завмерла:
Невже це та земля, котра й давно була?
Невже про неї пам'ять спогадів не стерла?..

Застигли на борту прославлені брати,
Три витязі-брати з красунею сестрою.
Вітчизна-Мати їх вітає з висоти,
Одвічно молода над кручею старою.

Стоять і дивляться... Нечутно лине час.
І ми їм кажемо привітливо і чемно:
– Ласкаво просимо! Зійдіть з човна до нас –
На нашу рідну й вашу рідну землю.

Микола ТЕРЕЩЕНКО

***

Спинись під арсенальською стіною,
Що непорушно снить у тишині...
Під гомін куль, серед страшного бою,
У вікопомні незабутні дні
Прарідна тут змагалась Україна,
Що підвелась, мов явір, у світах!
І згадка знов у дні січневі лине,
Летить у далеч, мов крилатий птах.

Фото Тараса Шабловського

Лідія КОВАЛЕЦЬ,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Робити світ кращим: нотатки на берегах дитячої книги Людмили Дорош «Дивовижні пригоди Пір'їнки» (Бухарест, 2009)

Якщо услід за класиком дитячу літературу уподібнити до великої держави зі своїми суверенними правами і законами, то творам української письменниці з Румунії Людмили Дорош також належить у ній, цій державі, своя територія, своя вулиця, свій гарно облаштований та зігрітий проникливим авторським теплом диво-острівцець. Пізнати й оцінити їх можна, ознайомившись із книгою казок та оповідань «Дивовижні пригоди Пір'їнки», котра побачила світ у серії «Бібліотечка «Дзвоника». Власне, розумні, цікаві, талановито переказані історії пані редактора популярного дитячого часопису перемандрували з його сторінок під дах однієї збірки і створили єдину художню цілісність, котра, хоч, може, у спосіб не завжди прямий, – про наш час, наших дітей, урешті, нас, дорослих.

Прислухавшись-придивившись до тієї цілісності, малий читачик і собі зробить чимало важливих відкриттів, збагатиться тим, що називається досвід, енергія, подумки помандрує світами услід за Пір'інкою, героїнею центрального, найбільшого твору книги, а головне – у спосіб легкий і доступний пізнає сам речі важливі – ті, що тримають світ і без яких не обійтися нікому. Адже мала Пір'інка й та дійшла висновку, що «кожна істота на цьому світі має своє місце і свою роль». В одному з перепочинків підсилений сердечним зором погляд цієї малої витівниці закріплює і працювиту мурашку, яка тягне соломинку для мурашника, тому що разом із своїми братами й сестрами вони будують новий будиночок для нової мурашиної сім'ї, і ластівку, яка висиджує малю, бо «її життя – це сім'я», то знайомого олівця, котрий «подорожує від однієї дитини до іншої, щоб допомогти їм стати старанними і вправними учнями». І Пір'інка усім своїм крихітним золотим серцем і собі починає бажати подібної долі: «я теж би хотіла допомогти комусь, мені б хотілося робити якусь відповідальну роботу, за яку б мене поважали і любили. Я теж би хотіла змінити світ на краще... Але що я можу зробити, я ж така

маленька і легенька».

Письменниця жодного разу не залишає своїх малих героїв напризволяще в їх душевному клопоті, послідовно ставлячи в ситуації «себе-знаходження», «себе-реалізації». Так, Пір'інка стає мініатюрною, але якою турботливою частинкою дитячої подушечки (коли дівчинка «неспокійно вертілася в ліжку, тихесенько нашіптувала їй на вушко різні цікаві історії», «кожен день був цікавим і неповторним, тільки її [пир'їнки] обов'язок залишався тим же – незалежно ні від чого, треба допомогти тілу відпочити і набратися сил для нового, повного викликів дня!»). Маленький, тоненький Сірник, затамувавши образу, нанесену йому розкішним хвалькуватим деревом, котре не бажало прихистити на своїх вітах навіть дрібну пташину, у вирішальний момент виявляє готовність стати куди потрібнішим від свого опонента, бо з допомогою людської руки зумів запалити оберемок дров у хижці й обігріти своїм вогником її усю («Велика справа маленького Сірника»). Чарівний олівець із однойменного оповідання допомагає дітям лінькуватим навчатися. Сніжинка, як може, захищає, од вітру тендітне, геть змерзле деревце, аж поки не вийшло сонечко і не пригріло його тоненькі пагінці («Життя однієї сніжинки»). Старенька ялинкова зірка з однойменного твору завдяки своїй розважливості й особливій шляхетності спромоглась не тільки налагодити контакт із новітніми іграшками, але й зробити новорічне свято неповторним.

А скільки інтриги й приводів для «себе-перемагання» у «Замазурі»; завдяки майстерному використанню прийому сну казкове тут сусідить з реальним, відбуваються комічні перетворення (зі сміхом і сльозами на очах), дійсність легко переростає в казку, так само, як відтак казка – у дійсність. Малий Петрик, дитина вкрай неохайна, з волі ображеної білизна, яка ним швидко забруднювалась, стає... поросятком, переживає масу пригод і страждань, аж поки не змінюється. Втім, мислити, радіти й співпереживати може все,

що є довкола, дає зрозуміти письменниця. Однієї ночі, коли Петрикові не спалось (він «висунув своє рильце надвір і задивився на зірки, які видавалися йому такими приятними і лагідними»), розвішана на мотузці білизна не просто сушилась, вона вела поважні перемовини про малого романтика:

«– А знаєте, друзі, – завів рушничок, – мені навіть стає шкода Петрика.

– І я почуваюся винною, – ледь не заплакала наволочка, – якось надто жорстоко ми повелися з Петриком. Усе-таки, яким би він не був, але якщо й ми поведимося так, як він, то хіба ми кращі за нього?

Решта білизна загула на згоду.

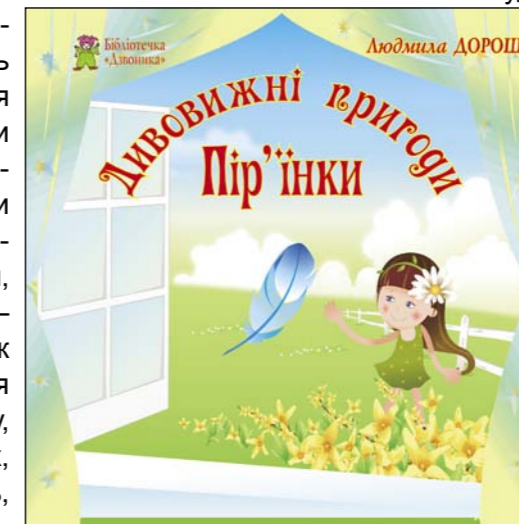
– Ну що ж, – мовило простирadlo, – я не сказав вам одну головну річ: якщо Петрик виправиться, він знову стане хлопчиком.

– Що?! – збуджено зашуміла білизна, якій було соромно за свою жорстокість».

Навіть у цитованому уривку відчувається легкість письма Л. Дорош, її вміння словами й серцем творити на папері ауру добра й любові, як і вміння будувати цікаві сюжети, кількома штрихами малювати живі сцени, характери й заодно навчати – м'яко й ненав'язливо, ніби між іншим. Провідне ж намагання авторки, з нашого погляду, – довести значущість таких, як Пір'інка, Сірник, олівець, сніжинка, тобто значущість малого, яке велике у праці, у своїй доброті та любові, заодно й намагання спростувати думку, ніби дитина – майбутня людина, а дитинство – підготовчий етап до життя.

Між іншим, таких принципів дотримувалася у своїй літературній творчості Януш Корчак, такою ж була філософія Г.-К. Андерсена. Але якщо проза польського письменника й педагога оповита серпанком смутку, а подекуди й відчаю, тому розрахована більше на старших дітей, Л. Дорош оптимістичніша, і це засвідчує не лише послідовне дотримання українкою правила «harmony end», але й загальна тональність творів, їх повна відповідність емоційному розвитку малих школярів, їх життєвому досвідові.

Усе, що запропонувала письменниця в «Дивовижних пригодах...», переважно оригінальне, свіже, свіжими є навіть перегуки з відомим матеріалом. Саме так трансформовано мотив народних казок, зокрема казки про Колобка, в оповіданні «Великодня Пасха»: лисичка поцуплена у бабусі пасочку не з'їла сама, а принесла до лісу, щоб разом із його мешканцями святкувати Великдень; бабуся ж, орієнтуючись на родзинки, що випадали з пасочки, і собі приходить туди, та ще й із крашанками і в такому незвичайному товаристві щаслива, що не сама, зустрічає свято. Давній сюжет, як бачиться, докорінно оновлено, морально-етичний простір твору розширено, важлива для дитини ідея взаєморозуміння і навіть прощення, неподільності всього живого знайшла своє майстерне художнє втілення.

І ще одна риса творчої манери Л. Дорош – це тонке відчуття авторкою кольорів-ароматів українського слова. Отож нам радісно було бачити у словесній тканині казок та оповідань письменниці такі колоритні й зазвичай рідко вживані питомо національні лексеми, як «чкурнути», «угледіти», «сукенка», «надокучливий», «захікати», «цятка», «заграбастати» й багато інших, хоча трапляються й не

зовсім правильні, більше «росіянізовані» форми: «давяти» (замість «тиснути»), «по завершенню» (замість «після завершення»), «справитися» (замість «упоратися»), «позвати» (замість «покликати»), «ливень» (замість «злива») тощо.

Загалом же написане Л. Дорош залишає у свідомості дуже гарний слід і відчуття задоволення, що малі українці в Румунії мають таку високоякісну лектуру. Можливо, тамтешній українській громаді варто поміркувати над тим, як спопуляризувати її, а разом з нею творчість інших своїх кращих репрезентантів і за кордонами рідної землі – через переклади на інші мови й неодмінне ознайомлення зі своєю літературою дітей материкової України.

Марія-Анна ТУПАН, професор д-р кафедри англійської філології Факультету іноземних мов та літератури Бухарестського університету

Культурні прояви і самототжності романтичних «я»

Доповідь, представлена на Бухарестському шевченківському симпозиумі 7 жовтня 2011 р.

У можливій парадигмі романтичних типів на першому місці в хронологічному порядку знаходиться мрійливий преромантик, відділений від свого контингенту, щоб навідувати сцени минулого чи проектувати майбутнє, усамітнений невблаганною долею сумний пілігрим, повстанець проти тиранії чи, навпаки, еретик, якого мучить сумління за встановлений не втриманими під контролем масами режим терору. Наприкінці вісімнадцятого століття Париж гасив свої світла, готуючись до довгої ночі індивідуалізму, подоланого позитивістським духом суспільства майже такого ж тиранічного у своєму економічному детермінізмі, як і продовження теократичної монархії у модерній епосі, що недавно вийшла з кону історії.

Відсторонююче поринання в уявні світи, населені надприродними креатурами і сповнені ізотеричних символів, було характерним високому стилеві романтизму, який створив спосіб представлення романтичного героя, що став стереотипним. Покидаючи барикади політики, він віддаляється від простих людей, у суспільній драмі виконуючи тільки роль аристократа, поета чи безумно закоханого. Відомі герої Жани Остін (Jane Austen) та Олександра Пушкіна Фіцвільям Дарсі (Fitzwilliam Darcy) і, відповідно, Єв'єній Онеґін – це два такі приклади.

Остання іпостась, зазвичай маньєристична, це – зображення героя як вповні штучного денді, який остаточно повертає спину суспільству, ізолюючись у естетизоване але цілком безплідне існування, брак цілі якого повертається проти нього ж у формі гіркої присмаку.

Хоча винахід даного суспільного типу приписувано Бодлеру, який вбачав у гедонічному нарцисизмі єдине виявлення героїзму в новітньому буржуазному суспільстві, його модель справді існувала в карнавальному періоді Реґенції, користуючись фавором поверхового Принца Реґента. Брюммель (Beau Brummel) закінчив своє убоге життя у Франції, тоді коли його текстова сосія починала свою подорож у просторі аж до романтичної Росії, а Des Esseintes Гюсманса (Huysmans) мультиплікувались майже в усіх шедеврах модернізму.

У своєму романі у віршах Пушкін виявився свідомим того, що «лишний» естет, літературний

портрет якого вперше накресив Лорд Байрон, був англійського походження. Російський поет збагнув суть тогочасного поетичного сприйняття, яке мало на увазі встановлення зворотного зв'язку між життям і культурними проявами.

Змодельований культурними образами західноєвропейський байронівський тип контрастує з жіночою російською душею, пристрасною але відповідальною, спроможною проникнути поза елегантну зовнішність бувшого її ідола і сприйняти його як своєрідний ефект лектури, як іграшку, безмістовну з етичної точки зору.

Байронівський тип справді був гібридом, увібравши в себе сентиментальну суть гетівського Вертера і злий дух готичного роману. Його контекстатарна енергія контрастує з хворобливою душею, а суміш анархічного імпульсу і комплексу неуточненої але достатньої вини для вирішення його долі спокусили навіть і самого Гете. У меншій мірі скомплікованій і ґрунтовній етиці Росії випала доля демістифікувати силу спокушення цього суспільного типу портретом лишньої людини, мультиплікованим так само копіями у літературі кінця століття.

Пушкін відчув, що твір *Белло* – сатиричний нарис аморального життя суспільних верхів, здійснений з перспективи цинічно до денді, і наважився ступити «по небезпечному вістрі справ», як виразився Р. Браунінґ (R. Browning). Прагнення політичного повстання, яке спонукало і Пушкіна вчасно спалити один з рукописів, було придушене, але розваги поверхового новомодно-го світу, сатиризованого Байроном у *Белло*, закидали самому авторові, якого підозріваємо, що криється поза спиною Онеґіна. Сприйняття Байроном ідей Французької революції, яку скомпрометувало встановлення режиму терору, вже не можна було утверджувати з такою силою, як у часи попередньої генерації британських якобінів. Подібно деміургові, який бере на себе відповідальність за створення недосконалого світу, Байрон, щоб замінити божественний Інтелект неоплатонізмом, відчував потребу спорудити розмежувальний мур між розбійниками, що діють наче караючий батіг, наверхнений на поверхове і корумповане суспільство, і між командуючим ними відлюдним аристократом, який і сам ізолюється

з-поміж своїх сучасників, що викликають у нього відразу. Популярні версії байронівських героїв – Корсар, Манфред, Ґяур – було створено і у Франції письменниками Ґюґо (Hugo), Дюма (Dumas, Монте Крісто) і Ежен Су (Eugene Sue).

На відміну від Байрона і Пушкіна, Тарас Шевченко походить з кріпацької сім'ї, і якщо підшукувати відповідного йому поета у європейському романтизмі, то це міг би бути Вільям Блейк (William Blake, 1757-1827), представник руху лондонських сектантів. Як і Блейк, Шевченко був і художником, експансивний його романтичний дух шукає свого вираження різними засобами. Його полотна, етикетовані як «реалістичні», по суті є колористичною симфонією, під якою криється необмежена радість художника комбінувати яскраві кольори і створювати світлові ефекти, що подумки ведуть нас до сучасних імпресіоністів і прерафаельців.

Візуальний елемент превалює і в його поезії, автор цитує пасажа з Євангелія від Івана стосовно фальшивого твердження чоловіка, який любить Бога, але не встані любити свого брата, бо, на відміну від нього, Бог невидимий. В такий спосіб проливається світло на етимологічне значення категорії естетичного: це те, що наяву, що можна сприймати чуттями.

Близькі відгомони зринають у пам'яті, коли читаємо *Дружнє моє посланіє* («І мертвим, і живим, і ненародженим землякам...» – прим. перекл.). Не є це Горація *Ars poetica*, а типічна преромантична елегія на тему покидання напризволяще, самотності і відсутності співчуття. Як і в *Корабельній аварії* Вільяма Кавпера (William Cowper, 1731-1800), ліричний герой Шевченка не знаходить взаємопорозуміння з ближніми. Розчарований, подібно Шелею (Percy Shelley, 1792-1822), спектаклем тих, хто схиляється перед тиранами, він виступає на захист пригноблених, підбурюючи їх до спротиву. Як і в *Прометей розкутому*, тут стверджується, що безсилість перед гнобителями є ефектною їхньою ціллю. Вона, безсилість, народжується зі страху і підкорення, отож про їхні жертви можна твердити, що саме вони сіють зло.

До цих потенційних повстанців поет звертається профетичним стилем, дуже подібним до стилю твору *Руїни імперії* поета, філософа і ідеолога Французької революції Вольне (Constantin François Volney, 1757-1820). Ключові вживані слова – це свобода, правосуддя, рівноправність. Мнима похоронна картина нагадує ці руїни, а могили – це позostalі сліди імперської політики, які нагадують поетові безліч замучених протягом історії.

Ні почуття спокути не має нічого спільного з неясним усвідомленням якої-небудь неуточненої вини, а з ворожою історичною долею. На відміну від байронівського героя, голос ліричного героя – це не

якого-небудь індивідуаліста. Він ближчий до голосу Томаса Ґрея (Thomas Grey) та інших романтиків, які зникають у культурі минулого простих людей і які відвідують кладовища, щоб запозичити голос анонімних нещасливців, що спочивають під гробними плитами. В Україні поет вбачає ідеал, вищий від його самого. Не боїться, що не матиме духовних наслідників чи жодне майбутнє у пам'яті читачів стільки часу, скільки його країна заново здобуватиме свою незалежність і Славу. Його власне життя не має смислу, коли зводиться до байдужого стікання часу від ранішньої зорі до вечора. Тільки образ блискучого майбутнього України може знову встановити вимір часу календаря (порядок культури) і символістичне його наповнення:

І забудеться срамотна
Давня година,
І оживе добра слава,
Слава України,
І світ ясний, невечірній
Тихо засіє...

Всесвітнє революційне братання («велика сім'я вільних людей»), мрія спорудити в Україні небесний Єрусалим, тобто перетворити її на центр всесвітньої революції – спільні мотиви також Вільяму Блейкові і Тарасові Шевченку.

Остання поема Шевченка вже не має політичний сюжет, а міфічний. Його муза – типічно романтична: душевний двійник поета, душа, яка втілює цілу парадигму ролей – нареченої, сестри, подруги. Заради аналогії, підходящими здаються тут поняття про «епісихідіон», що послужило заголовком однієї з поем Шелея, і поняття про «над-душу» (Емерсон) чи «демон» (Гете), тобто поняття про монаду всесвітньої душі, в якій вміщаються всі індивідуальні душі. Ця над-душа є комплекснішою ніж Бог, бо разом вміщає небо, пекло і всесвітню Україну, в якій приховується новий Едем:

Та як буду здужать,
То над самим Флегетоном
Або над Стіксом, у раю,
Неначе над Дніпром широким,
В гаю – предвічному гаю,
Поставлю хаточку, садочок
Кругом хатини насаджу;
Прилинеш ти у холодочок,
Тебе, мов кралю, посаджу;
Дніпро, Україну згадаєм,
Веселі селища в гаях,
Могили-гори на степах –
І веселенько заспіваєм...

(Продовження на 14-ій стор.)

Культурні прояви і самототжності романтичних «я»

(Продовження з 15-ої стор.)

У цьому етичному всесвіті, основану на силі, владі слід відрізнити від цінності. «Не завидуй!» це вірш, в якому брутальну силу названо так же зневажливо, як і в одному з пасажів *Втраченого раю* Мільтона – Біблії Блейка, – в якому Сатана каже, що Бог виграв війну тільки силою блискавки.

У Шевченка наявне коливання між картинами замучуваного народу, спорідненими з елегантними картинами *Пісень про досвід* Блейка, якими є міські мури, політи кров'ю замучених солдатів, щоб задовольнити психопатський мілітаристський інстинкт королівських убивців, і між героїчним тоном з вірша Минають дні. Ніж перебувати життя без смислу, яке не залишає жодних слідів, поет волів би, щоб Бог присудив йому важке життя.

Надзвичайно комплексною є поема *Сон*, в якій поет вдається до невластивої йому тональності, водночас іронічної й фальшиво об'єктивної, щоб описати денну рутину новітнього міста, в якому цар і цариця здаються аномаліями або театральними ляльками, яких маневрують нитками, щоб виконували стародавні механічні жести.

Текстура поеми, однак, є далеко не омогенна. Щоб описати премодерний світ царсько-теократичного культу Шевченко користується середньовічним жанром: зображенням сновидіння. У зображенні цього почергово вставлені пасажи, які нагадують пророкування, починаючи від профета Єзекіїла до Йоакіма з Флореса, Парачеліуса, Джона Кручіса або Коменіуса. У певний момент хмара розсівається, розкриваючи, як в Єзекіїла, зграю білосніжних птиць. Це душі українців, які трудилися, щоб збудувати Петербург.

Невиразне почуття але й враження, що читаємо розповідь про справжній сон, підтверджуються зусиллями автора інтерпретувати символічне значення предметів, речей та осіб з його сновидіння. Тиран і жертва виступають поряд, як у Блейка або Шелєя.

На жаль, молода генерація гіпнотизована іноземними моделями та амбіціями службового підвищення. Вдова Україна може вважатися і бездітною.

У *Гайдамаках* бачимо увагу Шевченка до когнітивної реорієнтації своєї епохи. Він закликає співвітчизників присвячуватися пізнанню, вивчати мову, від якої

починається народження нації, оскільки ідентичність народів не можна відокремити від словесності.

Всередині поеми знаходимо мета-літературні пасажи, як, наприклад, інтерпеляція читача або апологетична самоіронія – риторична стратегія, використовується Байроном у його творах *Дон Жуан* і *Белло*. Зазвичай, апологетична самоіронія вказує зміну в культурній чутливості, що виглядає як повторне використання байронівського засобу.

Шевченко вибачається, що використовує скромне джерело, тобто розповіді його діда, щоб розповісти людям про козацьку славу:

Бувало в неділю, закривши мінею,
По чарці з сусідом випивши тієї,
Батько діда просить, щоб той розказав
Про Коліївщину, як колись бувало,
Як Залізняк, Гонта ляхів покарав.
Столітні очі, як зорі, сяяли,
А слово за словом сміялось, лилось:
Як ляхи конали, як Сміла горіла.
Сусіди од страху, од жалю німили.
І мені, малому, не раз довелось
За титаря плакати. І ніхто не бачив,
Що мала дитина у куточку плаче.
Спасибі, дідусю, що ти заховав
В голові столітній ту славу козацьку:
Я її онукам тепер розказав.

Як і Пушкін, Шевченко використовує даний мотив лише з метою його трансформації. А здійснює він це моделюванням середньовічного жанра: рицарського роману, в якому Король Артур за своїм круглим столом є *primul inter pares* (першим між рівними). Кріпацький син, покинувши безпосередній політичний дискурс, наблизив до співвітчизників постать церемоніалу і рицарських пристрастей.

Отож, читаючи Тараса Шевченка, ми проходимо всю парадигму романтичних представлень творчої індивідуальності. Відчуваємо все-таки, що «останки» лектур – це нижчий від живої людини і втілений в історії контрапункт, долею якого є письменницьке «ремесло».

**З румунської переклав
Іван РЕБОШАПКА**

Іван РЕБОШАПКА

ПОСТСКРИПТУМ ДО БУХАРЕСТСЬКОГО ШЕВЧЕНКІВСЬКОГО СИМПОЗИУМУ

У рамках широкотематичної (мовознавство, літературознавство, історія, ментальності) міжнародної конференції *Слов'янські студії в європейському контексті* (7-8 жовтня 2011 р.), організованої департаментом російської і слов'янської філології Факультету іноземних мов та літератур Бухарестського університету і Асоціацією славистів Румунії, на допомогу яким навіть і фінансовими субсидіями пішли Румунське міністерство культури і культів, Союз українців Румунії та інші нацменшинські союзи нашої країни, відбулися і два окремі міжнародні симпозиуми, один присвячений 100-річчю від дня народження польського письменника Чеслава Мілоша, а інший – 150-річчю від дня смерті Тараса Шевченка. На цій конференції присутніми були учасники з різних міст і місцевостей Румунії та з усіх слов'янських країн.

У моєму особистому сприйнятті враження від цьогорічного шевченківського симпозиуму мимовільно асоціюються з враженнями від проведених 1961, 1964 рр. у нашій країні масштабних заходів по вшануванню Тараса Шевченка і з враженнями від бухарестського міжнародного симпозиуму 8-9 грудня 2006 р., присвяченого 150-річчю від дня народження Івана Франка. Відрадно здається мені той факт, що в Румунії, неслов'янській країні, могли відбутися такі заходи. Незалежно від того, наскільки змістовними вони були, ці заходи мають велике значення для позаматерикового поширення самототжності індивідуальності генія України і входження його величній постаті у загальнорумунське сприйняття.

Бентежливо, однак, тривожить мене незаспокоїлива думка, що в 1961, 1964 роках наша румунська українка якраз вибивалася на сподіваний і обіцяючий її шлях наукового зростання й утвердження (пригадую, на одному із засідань нашого відділення його засновник Костянтин Драпака побатьківському наказував нам, молодим: мій вік минувся, а ваше майбутнє – наукова діяльність), а в моменті проведення франківського симпозиуму її склад, на превеликий жаль, уже значно порідшав, на цьогорічному ж шевченківському симпозиумі, фактично, взяло участь лише кілька її одиниць.

Дехто може не сприйняти мій песимістичний роздум, адже ж, мовляв, симпозиум відбувся, і не

погано, отож можна галочкою відмітити, і на цьому – квіт. Правда, симпозиум видався непоганим. Помітної змістовності надали йому наукові доповіді д-ра філології, професора, декана Філологічного факультету Бориса Бунчука (про поетичні форми ранньої творчості Тараса Шевченка), д-ра філології, професора Володимира Антофійчука (про жанр псалму в літературній творчості Тараса Шевченка і Михайла Емінеску), завідувачою кафедрою української літератури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. На превеликий жаль, учасники франківського симпозиуму 2006 р. шановні професори д-ри Львівського національного університету ім. Івана Франка Михайло Гнатюк і Богдан Якимович, які зголосилися з доповідями на цікаві і мало досліджені теми (Творчість Шевченка в Галичині і на Буковині та, відповідно, Тарас Шевченко і Маркіян Шашкевич на переломі XIX і XX століть) з невідомих мені причин (правдоподібно, не з їхніх особистих, скоріше з наших, організаційних), на цей раз, не приїхали. А з румунської сторони, тобто зі сторони господарів-організаторів, які в нормальному стані повинні бути найчисельнішими, крім мене (повідь про аспекти рецепції Шевченка в Румунії та її віртуальне продовження в майбутньому), на мою дружню пораду (щоб розширити тематичну палітру симпозиуму, адже ж бо знав я заздалегідь, що на можливих наших учасників буде «посуха») з цікавою доповіддю (про творче «я» Шевченка на фоні європейського, переважно англійського романтизму) виступила професор д-р кафедри англійської філології нашого факультету Марія-Анна Тупан (в якій давно замітив я професійну відкритість до слов'янських літератур, включно і до української, з нею, до речі, у мене були розмови, друкувались матеріали і про франківський симпозиум, і про Андруховича тощо). Виступив також сучасний поет, перекладач і літературознавець Йон Козмей (повідь про Шевченка як одного з найбільших слов'янських романтиків), який перед роками захистив дисертацію з шевченківської тематики, надрукував досі кілька видань перекладених ним творів Шевченка, і який, напевно, займатиметься й надалі Шевченком.

(Продовження на 16-ій стор.)

ПОСТСКРИПТУМ ДО БУХАРЕСТСЬКОГО ШЕВЧЕНКІВСЬКОГО СИМПОЗИУМУ

Виступили також Ярослава Колотило (Шевченко в музейних експонатах України), Іван Кідещук (про специфіку вірша «Садок вишневий коло хати»), Михайло Трайста (Жінки в житті Шевченка). Зголосилося з доповідями кілька викладачів з доуніверситетської шкільної мережі, але, незважаючи на те, що на цей раз їм забезпечувався транспорт, нічліг і харчування (!!!), вони не прибули (хто зна з яких причин), все ж таки намір був, і це важливе, недаремно ж румуни кажуть: *intenția contează*.

Недостатня підготовка симпозиуму, особливо у плані тематичної координації, привела до того, що у програмі заходу автоматично уведено кілька виступів на спільну тему (Жінки в житті Шевченка), тему, так би мовити, «протерту», про яку писалося і в наших публікаціях. Були зголошені й доповіді на інші теми, трактовані й перетрактовані, «хрестоматійні» чи, просто, учнівські. Отакий зміст цього шевченківського симпозиуму.

Чи цей зміст являється і «кардіограмою» нашого теперішнього шевченкознавства? У певній мірі так. У певній мірі, бо серед нашої громади ще є кілька добрих знавців Шевченка, які могли бути б підсилити тематичну змістовність симпозиуму, але до участі в ньому, як і до всього організованого факультетом, у них наче виробився невиліковний спротив. Шкода! Велика шкода, якщо подумати, що зараз з-поміж чистокровних румунських дослідників мало хто або ніхто не займається Шевченком. Рівень шевченкознавства в Румунії, до речі, значно піднесли університетські україністи, до продовження справи яких нам слід гуртуватися і здійснювати настільки потрібний «діалог» з румунською культурою, чого ми не робимо, на взаємну шкоду. Щоправда, принагідно в «Curierul ucraïnean» появляються статті з нагоди роковин Шевченка, Корнелій Ірод почав друкувати переклад біографії поета, написаної Зайцевим, але цього не достатньо для справжнього культурного «діалогу», потребу якого відзначало чимало румунів.

Ніде правди діти, що оприлюднення Шевченкової постаті у нас, особливо після 1989 р. завдяки старанням СУРУ та радника Румунського міністерства культури і культів стало масштабним: споруджено вже четверте погруддя поета, відбуваються численні шановуючі заходи, надруковано кілька видань «Кобзаря», у «Вільному слові», «Українському віснику» друкуються оказіональні статті. Чи не

найбільше уваги Шевченкові надав досі, надає й зараз журнал «Наш голос», наче перманентизуючи присутність поета на його сторінках. Це, якщо взяти до уваги статті нині покійної Магдаліни Куцук, Миколи Корсюка, Івана Ковача, мій серіал статей на тему шевченківських реверберацій у слов'янських літературах (шановна пані Ірина Мойсей підказала тему серйозної розвідки – висвітлення творчості Шевченка на сторінках «Нашого голосу», але... не знайшлося охочих), то будь-хто погодиться з думкою, що Шевченкові ми віддаємо всі наші сили і можливості. Але все це діється тільки у нашому замкнутому колі. Румуномовний читач майже не має поняття про все це.

З іншого боку, чому я надаю такої уваги організованому, скажимо, факультетом симпозиуму? А тому, бо це, окрім звичайних святкувань (шкільних, міських, сільських), фестивалів, перекладів, оказійних статей і ін. – це найвища (наукова) форма пропагування творчості поета і надання йому належного місця в ієрархічній шкалі художніх цінностей, у європейській та світовій площині.

Як вказував я у своїй доповіді (а конкретні факти підтверджують це), найвищі здобутки румунського шевченкознавства досягнули бухарестські університетські україністи, яких раніше було більше і які науково сформувалися у сприятливому контексті

бувшого філологічного факультету і кафедри слов'янських мов – у постійному процесі наукових зацікавлень: крім викладацької та суспільної праці, кожний з нас щорічно повинен був написати і наукову працю, організувались факультетські, республіканські й інші наукові сесії; ба навіть на щомісячних засіданнях з політнавчання кмітливі їхні керівники попереходили до обговорення питань літератури, ніби, у світлі марксистської науки, на ділі же то були надто корисні дебати з питань порівняльної літератури та естетики, адже на цих засіданнях брали участь і викладачі всесвітньої літератури, естетики, теорії літератури; на кафедрі славістики не було жодного місячного засідання без того, щоб хто-небудь з нас не представив наукову доповідь, яка дуже серйозно обговорювалась, часом і «розбивалась» вцент, особливо під час довгого шефства недавно пікійного академіка Г.Міхаїле. Це був постійний вишкіл. Між нами йшла справжня конкуренція, хто не витримував, сам покидав кафедру або його «відсіював» завкафедрою, як сталося і з кількома україністами. «Рідна» партія теж робила корисну справу – її бюро знало точно хто скільки робіт здійснив, менш продуктивних «збирала скоротка», безпардонно, і це виявилось згодом тільки на користь педкадрів. У певний час майже постійно повторювалося твердження, що випускник вузу може стати хорошим університетським викладачем літератури після яких десяти років наполегливої підготовки. Цю істину може усвідомити лише той, хто працює чи працював у вищій освіті.

Знову ж дехто може спитати – навіщо тут цей відступ у постскрипті до шевченківського симпозиуму? А для того, щоб необізнані з цими справами особи належно усвідомили, що фахова наукова діяльність не іграшка, а наполеглива, безперервна праця над самим собою, у лояльному змаганні з іншими та з урахуванням кожного належно здійсненого і «покритого» фактами кроку наукового зростання.

Після 1989 р. постали зовсім інші умови, з минулого досвіду нічого не збережено. Крім цього, ні в освітній мережі, маю на увазі україністичну сторону, вже давно немає того, що було. Випускники ліцею не виявляють особливого поклику до філології (де колишня романтика їхніх попередників!), до Бухареста їх чимраз менше поступає. Вузівська освіта перейшла на трирічне навчання, а початківця-румуна за три роки ледве навчиш (інколи насилу) трохи практичної мови. Від кількох років у Бухаресті

«розумні уми» завели порядок набору на славістичні відділення – раз у три роки. Це означає, що один (як зараз на тутешньому українському відділенні) викладач (бо ледве вистачає годин на одну норму) працює з однією групою до закінчення студій, потім іде новий набір (якщо інстанції не придумують щонебудь «краще») групи першокурсників. Правда, хто «спритніший» і викладана ним слов'янська мова «престижніша», то набір може проводитись і раз у два роки, і на тому відділенні можуть працювати два викладачі.

У таких умовах про який стимул, конкуренцію й емуляцію в утвердженні наукової україніки можна говорити! А з клузького та сучавського відділень, на які ще набирають щорічно, і з якими перед роками я мріяв організувати республіканські сесії (адже ж, мовляв, у нас сила – аж три університетські центри!), поки що, вибачаюсь, ні пуху, ні пера. Один з небагато молодших побратимів по перу у висланій до СУРУ скарзі про його, мовляв, скривджування, назвав поіменно кількох старших від нього осіб, які...«вичерпуються», мабуть, переводяться. Це правда, бо ніхто не живе враз з горобцями, до тисячі років. Але оці кілька старших ніяк не заважають молодим іти вперед, навпаки, виявляють добру волю всяко підтримувати, але ... кого?

Отож, хто, коли і з ким проведе у нас наступний науковий симпозиум? Кому над цим питанням треба серйозно задуматися? Кому? Усім членам нашої громади, а відповідальним на місцях подбати про проведення заходів для покращення цього незадовільного тривожного стану. У протилежному випадку досі здійснене забудеться (воно і так забувається), громада «розчиниться» у загальнонародній масі і дійде до ще гіршого стану, коли ні рідної мови не знатиме.

(Фото Романа Петрашук)

Людмила ДОРОШ

КЛУЗЬКА ФІЛІЯ СУР-у ВІДСВЯТКУВАЛА 155-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ІВАНА ФРАНКА

29 жовтня стіни Клузького університету ім. Бабеша Бойой забриніли піснями, складеними на слова відомого українського поета Івана Франка. Святкування генія українського народу, який залишив вагомий слід не тільки в поезії та прозі, а й у драматургії, науці, філософії, теорії та історії літератури, в мовознавстві, етнографії, економіці та історії, відбувається в Румунії не вперше.

Святкування 155-річчя від народження видатного поета в Клуж-Напоці відбулося цього року трішки пізніше, ніж зазвичай, тому що діяльність Клузької філії СУР-у носить більш академічний характер, оскільки переважна більшість членів філії – студенти. На захід, приурочений дню народження Івана Франка, зібралися українські студенти та викладачі, представники української громади та прихильники української культури. Це свято було організоване відділенням української мови та літератури кафедри слов'янських мов та літератур Клузького університету ім. Бабеша Бойой та Клузькою філією Союзу українців Румунії.

Захід розпочався виступом продекана філологічного факультету, професора доктора Міхаели Тоадер, яка розповіла присутнім про велич таланту Франка, якого було б неправильно вважати поетом або лише письменником, адже його великий внесок та невтомна праця як публіциста, історика, літературного критика, перекладача з 14 мов та філософа, його внесок у розвиток української мови та літератури прирівнює його до Тараса Шевченка, найважливішого класика України.

Один з організаторів заходу, лектор д-р Іван Гербіль (фото 1), викладач української мови українського відділення Клузького університету ім. Бабеша Бойой, ознайомив присутніх з діяльністю Франка-перекладача, який доклав чимало зусиль, щоб збагатити українську літературу перлинами світової літератури: античними творами, перекладами класиків англійської літератури та народної творчості багатьох народів світу.

Для переважної більшості присутніх на цьому заході життя та творчість Франка були маловідомими, тож їм було цікаво послухати виступи студенток українського відділення Лорени Тот і Нарциси Семенюк про його життя, творчість та ліричну інновацію, а в продовженні декламацію віршів Франка (фото 2) як українською, так і румунською мовами (в перекладі талановитого румунського поета і перекладача Іона Ковача) та прослухати декілька пісень на слова Івана Франка у виконанні українських студентів клузьких

університетів.

І дійсно, можна тільки схвалити спробу організаторів залучити до участі у цьому поетично-музикальному моменті студентів інших факультетів (теологічного, медичного, фармацевтичного та європейських студій), а не тільки української філології, бо це спосіб зберегти живий інтерес молодих українців до української культури взагалі та літератури зокрема, навіть якщо кожен з них вибрав для студювання інші спеціальності.

Іншим цікавим моментом заходу стала постановка уривку вистави «Украдене щастя» (фото 3). Лектор д-р Міхаела Гербіль, викладач української літератури в Клузькому університеті ім. Бабеша Бойой, виступила перед цим артистичним моментом з доповіддю про драматургічний талант Франка, який знайшов своє вираження не тільки в драматичних творах, а й театральних виставах, а виступ студентів-аматорів став живим прикладом слів Міхаели Гербіль про драматургію Франка.

Враженнями про цей артистичний момент поділилася з нами Марія Жіга-Чінар, ведуча передачі українською мовою «Всі разом» телеканалу TVR3: «Це був цікавий момент, дещо незвичний для таких літературних подій, які зазвичай представляють життя та творчість ювілярів. Молоді «випадкові» актори виступили дуже гарно, і цей момент, мабуть, зібрав найбільше оплесків. Особливо похвальним є їхнє виконання, адже жоден з них не має акторської підготовки: Нарциса навчається на українсько-англійському відділенні, а Алекс є студентом інженерного факультету. Але вони впоралися із своїм акторським завданням і змогли ввнести атмосферу вистави. Ролі Анни та Миколи, героїв вистави Франка «Украдене щастя», були зіграні з пафосом та інтенсивністю почуттів».

Про те, що захід був вдалим, можна судити і з вражень учасників заходу. Проф. д-р Міхаела Тоадер, продекан філологічного факультету УББ: «Ми вдячні організаторам, д-ру Івану Гербілю та д-ру Міхаелі Гербіль за те, як вони спланували цей захід. Справді, він відповідає величезній комплексності профілю Франка. Саме це змушує нас згадувати про нього із задоволенням. Це тому, що він торкнувся особистості Франка різнопланово, а не звичайним утрамбованим шляхом. Івана Франка слід розглядати у всій його комплексності і у всіх його вимірах.

Треба зауважити, що захід не був би можливим без самовідданої підтримки Союзу українців Румунії, Клузької філії. Я сподіваюся, що всі, хто підтримав його організацію і проведення як душевно, морально, так і фінансово, робитиме це і надалі, бо те, що зробили організатори цього свята, є абсолютно чудовим!».

А проф. Онуфрій Вінцелер підкреслив: «Подібні заходи нагадують нам про наших великих попередників і допомагають не забувати про тих, хто зробив внесок у розвиток національної культури, європейської і навіть світової. Як правило, більшість людей відзначаються в якійсь одній галузі, а Іван Франко залишив вагомий слід у стільки! ... Це означає, що він був дійсно генієм».

Чи досягнув захід своєї мети дізнаємося від одного з його організаторів лектора д-р Міхаели Гербіль: «Ціллю заходу було ознайомити певну частину присутніх, тут я маю на увазі насамперед студентів українського відділення Клузького університету, із творчістю Франка та закріпити

вже здобуті на лекціях української літератури знання про цю видатну особистість. На мою думку, наша ініціатива була добре сприйнята не тільки студентами, а й усіма присутніми, і цього року заходу вдалося представити увазі публіки нові цікаві аспекти творчості видатного письменника».

Микола КОРНИЩАН

ЩЕ ДИХАЮ...

ПОЇЗДИ...

ці поїзди минають станцій доли
вже не надійсь... і вільхи у вапні
прощаються з душею в шатах солі
бачу твій луб в розбитому вікні

нічого не торкаю в нашій грудні
льодяні крила ливням не ламай
ти зупини миттєвості абсурдні
з'явись на роздоріжжі... зачекай

я плутаю тебе вже щохвилини
з проїжджими та з ангелами з скла
осколками снігів цей погляд лине
за відстань білу де б ти не була

минають поїзди вокзали доли
берези без душі та береги
сніжило склом ночами і блиск колій
лишився від доріг... сніги... сніги

ЧУЖІ СНІГИ...

не мав нічого з того що хотілось
покрило снігом колії й ніщо
від подорожі вже не залишилось
в душі я відчуваю вітер скло

минає потяг станції осінні
мене чекати? вже не треба вже
вертаються в листопад мляві тіні
лиш подих твій мій шепіт збереже

поранений я жду чужі обійми
іржу що витікає з інших днів
то ж тінь твоя за вікнами водойми
спізнаний поїзд в зими без снігів

ОТРУЙЛИВІ ДОЩІ...

та ж осінь ті ж відтінки захолили
самітні ми і тіні вже в іржі
одержую листи з чужої долі
в сльозі вбачаю дощ і край душі

мовчу для тебе у праосінь сонну
стежки склянисті мов політ ведуть
розсип узліссям мою тінь солону
розлий дощем з нюансами отрут

забудь! ця осінь згадкою зростає
вернись? не знаєш... знаю ти єси
чужа душа що згаслу тінь чекає
в наметах листя де були ліси

СКЛЯНИСТИЙ СНІГ...

чужа вже ти з пораненої птиці
лет витікає мов душа димчаста
кришталі й дощ на дзеркалі криниці
кінець без тебе в тиші падолиста

вікно розбите тінню не торкаю
скло застигає в серці... колювання
дубові двері в стінах проростають
чужим не входжу в інше існування

лишися там у іншому надвечір'ї
з дзеркал сапфірних сяйво витікає
пиши в снігах вібрації воскові:
склянисті сніг між нами опадає

ПОРОЖНЄ ПОВІТРЯ...

не вірилось що зможу все забути
що витерпиш прощання без слів
лишаю душу у дощах отрути
одягне хай крайки піднебесь

завжди ти залишаєш мою тишу
і покидаєш наш осінній дім
твоє ім'я на кожному листі пишу
в повітрі ржавим висхлім та рудім

колеться небо в вікнах водограю
дощить сльозами вимило сліди
не знаю чи ти є... тебе не знаю
не вірю вже що можеш надійти

ЩЕ ДИХАЮ...

не витерплю... ця віддаль тане
зникає вже слід твого кроку
цей потяг та вікно останнє
ти обійми тінь мою мокру

ще можу мріяти й дощити
поки сніжиною не стану
ще можу в сльози оповити
душі твоєї висхлу рану

але коли сніжити буде
і увійду в чуже життя
не закидай залиш повсюди
тайни без слів та забуття

Іван КОВАЧ

«ЩЕ НА СТОЛІ ВИНО СОБОРНЕ...»

ВІН ПРОКОВТНЕ
СЕБЕ, НАЧЕ ЗВІР

Блідуватий,
мов вітер
весняний,
ввійшов чолов'яга.
Він – поруч.
Він вигукне!
Він очистить себе
й раптом вигукне
знову!

Він проковтне
себе, наче звір.

МОЩАМИ, МОЩАМИ.
ЗАТЯТИМИ

Рушимо знову
додолу й додому, –
нерухомі тополі,
нерухоме мовчання
й відсьобка.
Переді мною й тобою
розвидняється місяцем
стомлена ніч.

Мощами, мощами.
Затятими.

БЕНКЕТ, БЕНКЕТ.
БЕЗ ХЛІБА

Ще там і там
молитва.
Ще на столі вино
соборне, тихе,
заклякле
й дідусеве.
Немов здивоване,
немов принесене
здалля.

Бенкет, бенкет.
Без хліба.

БЕЗ ПРАВИЛ
І БЕЗ ЧУГИ

Розкричалася
кров у мені.
Так дуже
розкричалось
дитинство.
Без правил, без Чуги,
без Ясної Поляни
й спостережень.

Без могили
триповерхової.

Мал. Василя СОКОЛЮКА

ТИ, ЗВІРЕ-ЗВІРОНЬКУ,
ЗАВІКОННИЙ ТУМАНЕ

Напроти – ти і я
у втаємничених
серцях, –
де звір заглянув
й відхилився.
Ти, звіре-звіроньку,
завіконний тумане,
під лаву вулкана
ти вносиш себе.

Безпорадною
дрібницею.

ДОЛІТАЛА ТИ
ДО РАНИ

Схаменися, доле,
дай собі
хвилину відпочинку.
Простягла
ти руку-муку,
простягла.
Долітала ти
до рани, не до тла,
де в тривозі вся мара.

Незворушна,
насунена, хижа.

В ЗРЕЧЕННІ
СМЕРТІ

Суміш емоцій,
наче остання.
Та не той вибух
ведмежий.
Хто не відчужений
в зреченні смерті,
знає і звіра,
знає і радість.

Знає і дику
безмежність.

ДЕНЬ,
ЩО ЦИВІЛЬНИЙ

Неподалік
запросив себе бук
бути собою
і подорожнім,
торкнутися
вітання,
де той день
догорає
цивільним, насущним.

Безпаспортним
й таким квартирним.

Павло РОМАНЮК

ЮНІШІЙ ВІТЕР

Осінній чвир

Як темно в дорозі!
Спішу
крізь вухо снігів,
пропливаю,
весь мокрий дах неба
знайду –
там в корчмі під містом –
не знаю,
чи прийдеш й попросиш мене
із сірої тиші,
з мене ворони клювати
в смердючій раю
піднялись вже на бунт,
на бенкет,
поміж грати,
димлять
і вміють
осінньо вмирати...

Ікона

Візьму за душу Голгофу,
занурю
в червоно-синє море –
і точка стане плакати
піщаними сльозинами,
подивлюсь на небо з мене,
намалюю хрестики
в ребрах душі,
проплаголю до птахів,
щоб лет свій спинити
на хмарі ковчега,
намалюю ікону
у формі трикутника;
прісно же,
волхви
закинуть погляд свій
у надра висот!..

Небесная ртуть

Як сонце з кришталем
заграє в піжмурки,
як вітер
за безвість
мій попіл несе

в лискучі сади,
так суджені смисли –
сльозини пекучі,
в нутрощах думи –
терновий вінок;
хтось з вищості тучі
в мої очі зневіру вплете;

проходять крізь погляд
всі ночі, мов кручі,
де в тиші незримій
монади цвітуть,
а я, мов орел,
зі скелі, із кручі
спускаюсь в молитві –
небесная ртуть!

Шукання

Я шукав тебе
в пацьорках фей,
приспаних танцем
власних хвилястих перс,
шукав і в вершинах скель,
де червоний орел
червоним кужелем
спускається
огняним кужелем
на моє крило,

Мал. Василя СОКОЛЮКА

охоплене співом зозулі;
залиш мені червоний камінь,
нехай бенкетує в пісні!..

Ринок

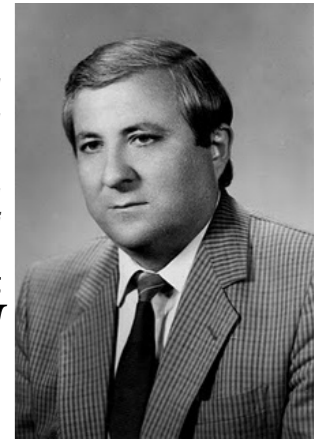
Поки зйду з гір вітру,
коромислом підпираючи
хустину горизонту
рожевого,
всі зіберуться на танок,
біля церкви
тебе не буде,
ні вітру морозного
не зустріну
в агонії
на недоказаних
казках моїх;
покриються літери
альфи і омеги
простору
з серця,
з ними затанцюю
і вихором помчусь
у казку
на баскому коні слова.

Ворожбит

Власну тіль,
звиваючи
у кужіль диму,
я згинав
власний подих
довкола лілеї,
в себе,
з самособою,
в собі
походжуючи,
аж поки червоний птах
не вилетів з мене
із подихом моїм;
в мені горіли ріки
тремтіння листя падало
з невидимого дерева,
впав і я –
стежкаю став
для твого прибуття.

ЙОН КОЗМЕЙ

У творчому доробку Йона Козмея, уродженця буковинського села Келінешти Купаренку кільканадцять збірок поезії, прози, мемуарів, а також «Монографія артистичного ансамблю ім. Чіпріяна Порумбеску» і переклад «Кобзаря» Тараса Шевченка. Захистив докторську роботу на тему «Тарас Шевченко – національний поет України і сприйняття його в Румунії» в Бухарестському університеті (2006 р.). Пропонуємо читачам «Нашого голосу» низку його віршів.

«ЗАКУТАНИЙ У СЛОВО СМІРЕННИЙ САДІВНИК З ІКОН НЕБЕСНИХ...»

СОН КРИНИЦІ

Поясни сон криниці
щоранку
її подих
і таємний невідпочинок
родючий обряд
і колихання землі
народжене
її рухомою жертвою
точку опору всесвіту
в домашній географії
садівника
кінець сльози небесної
пересаженного
мов свічник
шелестливий
що стоїть
на правиці вівтаря
як пише нігтем в небі
садівник
розколює його
у віддзеркаленні зорі
блискає сон криниці
з відром на воді
сповіщаючи
загадковий танок
снігопаду

крізь кров мою
підіймається криниця
крізь серце моє
спускається сон
на краю неба ангел
шепоче
заповіти збережені
зі старого раю

не роби не бери памятай
не існуй не кради
повік поважай
щасливим будеш
закутаний у слово

смирений садівник
з ікон небесних.

МІРАЖ ДЗЕРКАЛА

Дзеркало повторюється
до безконечності
авжеж існує таємний світ
дзеркала
тільки збагнаний нами
існує інший всесвіт
розмножений
у внутрішній глибині
звідки речі
йдуть назустріч
у зворотному порядку
лівим оком
просвердлюю
світло твоєї
правої півкулі
місяць сходить з гори
на перевернутому небі
точка з моєї маківки
меншає і зникає
тоншає мов тунель
дерево яке вирощую
у дзеркалі
річка тече навпаки
мій неспокій
розмножується
до безконечності
і створює астрономічну
порожнечу
у безладному мозку
шукаю
кілометровий знак «0»
щоб не пересказати
зворотний закон тяжіння
баланс моєї руки
перетворюється
в оркестр рук
моє тіло

маліючи і все маліючи
винаходжує генезис

медитую дисоную марю
в іншому всесвіті ілюзій.

СТРАХ НЕБУТТЯ

Вся ніч виявилась
кошмарем
апокаліпсичний сон
в боротьбі з таємним оком
блискаючи понад птахами
з кров'яними крильми
безкінечні родючі бурі
тріпання серця
здрігання скронь
і рев безголового вершника
наслідуючи
металічною тінню
кроки мої
плавання і страхіття
біль і перевтомлений дух
моя кров у пошуці
зерна мудрості
політ мій без відпочинку
жадна і тріпотлива
душа моя
спрямовує
похмурим арпеджіо
кошмар
що тривало регоче
над страхом небуття
до вікон сну
направляє мене

на зорях
сон розбивається сонорно
від співу третіх
півнів.

З румунської переклав
Михайло ТРАЙСТА

Павло ШОВКАЛЮК

Із циклу «ПЕРША ЛЮБОВ»

ПЕРША ПОДОРОЖ

Наш пасажирський поїзд,
котрим ми вперше мчались
у життя,
ніде, здавалось, не спинявся
(навіть на головних вокзалах),
безперервно колисався
в наших руках незігрітих,
(і в пам'яті однокласників).
Самі в порожнім коридорі вагону
ми розшифровували абрєвіатури
Румунських Залізних Доріг.
...«PERICOLOSO», – сказав я тобі
замість «До побачення!»,
коли наші дороги
розбігалися на гадіцьких нивах
твоїх односельчан...

ПЕРШЕ НАШЕ КІНО

На квадратнім полотні,
на чорно-білому екрані
всі глядачі відшукували
ключик до таємного шифру...
Ми ж обоє
(вже давно знали
про нього з прочитаної книжки!)
на останньому ряді
шестикутного залу
старались відгадати
смак достиглої помаранчі,
пахучими шматками якої
годувала ти мене...

ЩОНАЙВІРНІШІ

Будьмо, дорога моя,
як оці дерева,
що засіваються

успішно по землі
й ростуть до неба –
кільце за кільцем –
без обручок золотих,
без срібних перстнів:
щонайвірніше...
Лісом-пралісом з'єднані,
самі ніколи, не розлучаються,
ані не розходяться,
скромні, неревниві, вічні...
...до Бога піднімаються,
якнайвірніші...

ГАДІЦЬКИЙ ВОКЗАЛ

З вокзалу, званого «Гадіки»,
в життя нас проводжали,
сльїзми всіх рідних
вкривалися перони
й дороги колійові.
А життя текло без перепони
темпом нерівним,
строгим...

Колись-то з чемоданом із картону,
(Та ж офіцерський!),
повен моїх мрій,

в тих же Гадіках із вагону вийшов –
і прямо на фіру, до Марії,
Сестрички твоєї, що батогом
Той віз рухнула із вокзалу.
...Дігнати ж нам коня старого
Ніяк стежками не вдалося!

І не дізналися донині,
хто в цьому винуватий був:
Чи бігла надто швидко
підкована конина?
Чи надто часто ми спинялись,
аби втолити спрагу по розлуці
цілунками палкими.
І не соромились людей,
Кохання відділило нас від світу...

...Знов, до Гадіцького вокзалу
сьогодні ми приїхали
на власному авто.
Як швидко час злетів,
як все змінилось...
І ось, ми сина
на Гадіцькому вокзалі
зустрічаєм.
Спинився поїзд й на перон
онуки із вагону
випурхнули в дідові обійми.

ОГОЛОШЕННЯ

До уваги співпрацівників «Нашого голосу» –
композиторів і нотографів!

Просимо надсилати Ваші музичні твори в
електронному форматі (у вигляді фотографії)
або якісно роздруковану на принтері копію
набраного на комп'ютері твору. Рукописні музичні
твори прийматися до друку не будуть.

Редакція «НГ»

ОСІННІ ВІТРИ

Слова Михайла ВОЛОЩУКА

Музика Юрія ПАРАЦИНЦЯ

О- сін- ні віт- ри бо- зна- звід- ки пли- вуть, Як
хви- лі в без- край- ньо- му мо- рі, На кри- лах сво-
їх во- ни хо- лод не- суть і сі- рі ту- ма- ни, і
бу- рі. Трем- тять на де- ре- вах по- жов- клі лист-
ки, Їм важ- ко на зем- лю спа- да- ти. Не
хо- чуть ні за що у без- вість пі- ти, Не
хо- чуть гі- лок по- ки- да- ти.

Михайло ТРАЙСТА

МІЖ КОХАННЯМ І СМЕРТЮ

ЗА ЙОГО ДУШУ!..

«...хиталася під нервовим подувом вітру тонюсінкою, незабутньою вранішньою струною. Здалеку вона виглядала білою-пребілою хустиною з червоними цятками на краєчках...»
Іван КОВАЧ

– Де вже за ложку берешся, Оле?.. Зажди, хай помолиться священик! – штовхнула Гафія із Потока Олену Дрейку.

– Та ця тільки й чекає, щоб хтось помер, аби могла жерти та тилинкати горівку, – додала її сусідка Марія із Потока.

– Гріх, Олено, гріх!.. – помахала пальцем на неї Гафія.

– Гріх у міх!.. – байдуже відповіла Олена.

– Олена – заголена, ми їй у дзвін, а вона у клепало... – посміхнулася Параска.

– Йде піп, піп іде!.. – почувся десь за передніми столами.

– Йой, сідай, Ільочку, бо такі єсте були, як рідні брати!.. – запрошувала Одотя Поточанина до столу.

– Во-о-отче наш іже еси на небесах... – пролунав голос священика.

– Беріть, люди добрі, за його душу... їжте та випийте, беріть за його душу!.. – запрошував Олекса.

– Хай Бог йому отпустить!..

– Хай спочиває з Богом!..

– Хай Бог прийме!..

– Беріть, люди, беріть випийте... за його душу!

«Закувала зозулечка

На свіженькім гробі,

Зачекай ня, мій миленький,

Бо і я йду д' тобі!..» – донісся з-під Грицькова тужний голос.

На мить люди остовпіли, якийсь дивний неспокій і страх оповив їхні душі, кожен відчував себе винним, але в чому?.. Ніхто не знав... Пісня ніби й не була піснею, а важким прокляттям, яке зависло над їхніми головами... Мовчали всі, бо добре знали, хто тужить...

*«Я молода, ти молодий,
не дали нам жити,
та мусимо, мій миленький,
в сирій землі гнити...»*

– Виє звия! Збавила легіня віку, а тепер виє! – Перервала тишу Олена Дрейка. Всі глипнули на неї з вдячністю, бо вона своїм вульгарним голосом розігнала неспокій і страх, які застрягли в їхніх душах. Через хвилину люди гомоніли, їли та випивали «за його душу...»

– Кажут, што виділи Івана Бурсука у Шепускум.

– Ляшує, куди може...

– Спіймають його жандарі, де ся діне?..

– Як прийде зима, то...

– Уже пропала джерга у Копилихи...

– А у Василичиної хтось вкрав курку...

– То, може, й лисиця...

– Беріть, люди, беріть випийте... за його душу!

І люди пили. Пили «за його душу...», «за його упокій...», «за простибіг...» та недовго довелось їм бути спокійними бо:

– Йой-йой-йой!.. Люди-и-и!.. Хто чує, не чує, рятуйте-е-е!.. – почувся знову з-під Грицькова.

– Што є, Катери?.. Што ся стало?.. – гукнув чоловічий голос.

– Йой, повісилася!.. Анна повісилася!.. Йой, не дайте!..

Мал. Василя СОКОЛЮКА

***

– Люди, куди ви, люди?.. Та ще випийте?.. Проклята курва не дала спокій людям ні випити за його душу... – сказала Одотя Бережнячка і безсило опустила на лавку, а люди?.. Люди побігли там.. під Грицьков, бо тут... тут уже побачили все!..

А КОНІ... МАМО, ДЕ КОНІ?..

*«Протверзевся батько
і кляється богом,
що він коні продав
комусь лиш на рік...»*

Михайло НЕБИЛЯК

Чорним, страшним оком дивилися на нього відкриті двері осиротілої стайні, аж мороз побіг спиною... Невже більш не почути йому теплого іржання коней, ні приємного стукоту копит, ні веселої гри їхніх хвостів не побачити?..

«Олекса Бережняк коні продав!..», «Та що йому, бідоласі, робити?.. Ади, до того ще й Одотя... Велика суєта!..» – повертаючись з толоки, підслухав розмову Штефана Могильняка зі старим Левою.

– А коні... мамо, де коні?..

– Га, коні?.. Повернуться... і коні, і Гриць повернуться з ними!.. Не журися, Андріку, повернуться у неділю вранці при росі!.. Ха-ха-ха!..

Обернувся спиною до стайні, більше не міг стерпіти чорного погляду їхніх дверей. «Чому розсміялась мати?..» «Олекса Бережняк коні продав!..», хіба вуйко Могильняк брехав старому Левові?.. А мати: «Повернуться... і коні, і Гриць повернуться з ними!..» Як це повернуться?.. «...у неділю вранці при росі!..», чому саме у неділю?..

На мить побачив Григорія верхи на вороному, повертаючись додому, а вслід за ним, похнюпивши голову, ступав чалий...

«Таких коней, як в Бережняків, немає на три села...» – пригадились йому слова Ілька Поточанина.

«Олекса Бережняк коні продав!..», «Та що йому, бідоласі, робити?.. Ади, до того ще Одотя... Велика суєта!..»

А мати: «Повернуться... і коні, і Гриць повернуться з ними!..» І чому так розсміялась?..

– Ха-ха-ха!.. Ніхто не вірить, що повернуться!.. Але я добре знаю!.. Не журися, Андріку, повернуться у неділю вранці при росі!.. Ха-ха-ха!.. – продовжувала сміятися Одотя.

Якщо Григорій повернется «...у неділю вранці при росі!..» разом з кінями, тоді якщо дали йому

сопілку, семипряжковий ремінь і ніж? «Як виростеш, синку!..» І як повернется Григорій, якщо вони його... там на кодришорі... саме так, як і діда Івана?.. Тоді повернется і дід?.. Але діда мати не згадувала, тільки Григорія та коней: «Повернуться... і коні, і Гриць повернется з ними!.. Не журися, Андріку, повернуться у неділю вранці при росі!..»

***

«До чорта зі всім!.. Продав я їх!.. І що як продав?.. Григорія поховав, Одотя скаламутила, коней нема... Що ще мені залишилось на світі, окрім Андріка?.. Нічого! А малого дам до школи, аж би що, та дам...»

*«Ой конику-воронику,
не бий копитами
та не іржи, не рви серця,
бо пійду світами...»*

Скажуть, напився Бережняк... Продав коні і гайнує... І що, аж?.. Що вже мені залишилось на цім світі?.. Га? Але малого мушу дати до школи, хай вчиться письма... А коні?.. Коней вже нема... і Григорія нема, а Одотя?..

*«Ой сяду на коника,
вішта, коню, вішта!..
та лиш тими доріжками,
куди доля пішла...»*

Та що, аж напився?.. Та що, аж заспівав?.. Хіба з добра та буйайства?.. Га?.. Григорія поховав, коней нема, а Одотя?.. – говорив сам до себе, повертаючи з вулиці на подвір'я, але вмісто того, щоб зайти до хати, подався до стайні, яка зжерла його своїми чорними, страшними, відкритими дверима...

*«Ой конику-воронику,
не бий копитами
та не іржи, не рви серця,
бо пійду світами...»*

***

«Таких коней, як в Бережняків, немає на три села...»

«Олекса Бережняк коні продав!..», «Та що йому, бідоласі, робити?.. Ади, до того ще й Одотя... Велика суєта!..»

«А коні... мамо, де коні?..»

«Га, коні?.. Повернуться... і коні, і Гриць повернуться з ними!.. Не журися, Андріку, повернуться у неділю вранці при росі!.. Ха-ха-ха!..»

Олекса БІВКА

ГЕП НЕВІСТКОВ!..

(Оповідання)

Після шлюбу в Божій церкві весільний кортеж повернувся додому, до родичів молодої. На подвір'ї перед будинком зчинився великий гармидер: музики грали веселі мелодії, гості співали, ладкали і вигуквали веселі приспівки. Свальб'янські зойки розігнали вечірню тишу, привабивши і купу непрошених гостей. Так воно буває при такій урочистій справі.

Гості, головню челядь, галасували та вимагали, аби, як вимагає традиція, молодий переніс молоду на руках через поріг у хату.

Помітивши, що молодий не пилюється виконати обряд, мати молодої почала приспівувати:

*«Ой то не муж, ані не зеть,
Що не перенесе молоду,
Через поріг, через поріг,
До свого рідного дому...»*

Не менш захопилась тим ділом і мати молодого, почала підбадьорювати сина:

– Ану, синку! Покажи, що ти не сліпий! Ану, сину! Гай невіску у дім!

Не було куди крутити та як викрутити... Вдихнув князь повні груди повітря, готовий до «спортивної проби» схопив молоду на руки, випулив очі, як ардялські цибулі, та гайда в путь!

Веселі гості, активні свальб'яни, із радістю та гумором слідили та приглядалися, як молодий волоче молоду жону до хати.

Веселія та добрий настрій раптом стихли... із ґанку почулося шарудіння та скрип підлоги, дзенькіт падаючого люстра. Потім ще щось там заgrimіло, немов хтось міхом гепнув по підлозі. Почувся і ґвалт... Верещання молодої.

Першою сувнулася в будинок челядь, побачити, що там, що сталося в салоні? А там – нікого!

«Де молоді?», «Де пропали молоді?» – вайкалися жінки. До решти почули стогін, але звідки доносився той стогін?

З-під масивного дубового стола, на якому були приготовлені весільні гостинці, стричали босі ніжки молодої. Скочили та витягли молоду з-під стола. Вибайлювали молоду та перебрали її в нову лудину.

«Молодий!.. Де молодий?». І молодий хирів, із сорому не показувався з-під стола. Все ж таки, двоє жвавих мужчин сувнулися під дубовий стіл, дотякали та витягнули молодого. Покачали його серед кімнати і посадили на крісло.

Що робити? Сміятися, тужити?.. І князь мав проблему – розбив носа. Плакався, що правим коліном вдарився об ніжку дубового стола, та що не в силі рухати правою ногою. А ніс?.. Щоправда, нехотючи, молода сягнула його топанкою.

Молодий не переставав бідкатися та клясти бабські забобони.

– Цього мені було потрібно? Цього?.. Не міг обійтися і без халабури? Шукаєш чорта, та чорта знайдеш! – шепотів, витираючи рушничком напухлий червоний, як буряк, ніс. – Я не казав, не натякав тещі? Не казав і мамі? Молода трохи гей огрядна... Я винен, що молода...

Запримітили, що й костюмчик молодого був розкряний посеред плеч до пояса.

До решти, вискували і молодого та вишикували на князя. Пошкандибав молодий та улаштувався на середині урочистого столу, там, де призначено сидіти молодим на весіллі.

Гуляння рухнулося в хід своїм жолобком. Після двох-трьох стаканчиків пятики, забули гості про неприємність. Гуляли весільні, смішно та незручно цілувала молода молодого в припухлі губи...

Микола КУРИЛЮК

«БАРВІНКУ» – 20 ЛІТ

20 літ тому став я «великим директором» будинку культури села Дарманешти, що на Сучавщині. Може, й не попав би на цю посаду (ще й автофінансовану), якби не наполягання тодішнього примаря Михайла Пітіка.

Таким чином, ставши керівником культурної діяльності дарманештської громади, треба було братися до роботи. В першу чергу я подався на пораду до викладача музики пана Дмитра Шведуняка, разом з ним і склали список потенційних артистів-аматорів. Треба зізнатися, що ми не були на «Teega Incognita», бо ще до Грудневої революції тут діяв ансамбль «Бреулецул» («Поясок»), керував яким той же завжди молодий і енергійний Дмитро Шведуняк. Також в Дарманештах було, є й сьогодні багато інструменталістів та солістів. Пригадую, ми тоді довго обговорювали назву ансамблю, який мали намір створити. На превелику мою радість «перемогла» моя версія, і ансамблю дали назву «Барвінок». Чому я так наполягав? А тому, що це вічно зелена рослина, а ще тому, що в дитинстві я читав журнал «Барвінок», з яким мене познайомив мій учитель нині покійний Юрій Ракоча.

Таким чином, до складу ансамблю «Барвінок» увійшли інструменталісти: Дмитро Шведуняк, Денуц Пітік, Іван Опарюк, Іван Калинюк, Юрій Курелець, Каталін Робчук, Дмитро М. Робчук, Михайло Маковейчук, Віктор Житарюк, Дмитро Ю. Робчук, Йонел Саучук, Мірча Зелезняк, Юрій Кобзюк, Мугурел Кобзюк, Юрій Опарюк, Василь Зелезняк та Драгош Лукан (останні троє – нині вже покійні. Хай земля їм буде пухом!). Солоістками «Барвінку» були Лоредана Процюк, Віолета Робчук, Аліна Сав'юк, Марія Хом'юк, Джорджета Таїс, Ралука Робчук, Ралука Бікіу та

Анна-Марія Бікіу. Треба відмітити, що деякі з них відомі співачки, мають свої аудіокасети і диски, виступали по радіо і телебаченню.

Протягом 20-и років артистичної діяльності «Барвінок» брав участь у багатьох заходах у різних місцевостях Румунії і закордоння. Так наші артисти виступали в Калинештах Єнаке, Марицеї, Калинештах Купаренко, в Шербівцях, Негостині, Балківцях, Молдовиці, Нижньому Городнику, в Бухаресті, Ботошанах, Решіці, Кимпулунзі, Сучаві, Сереті, а також на сценах в Україні: в Чагорі, Глибокій та Чернівцях.

«Барвінок» був запрошений і на міжнародний фестиваль «Буковинські зустрічі», але, на жаль, брак коштів став серйозною перешкодою на шляху до участі в цьому фестивалі.

Також у Марицеї (Дарманештська громада) було організовано вісім випусків фестивалю «Співжиття». Не легко було нам, треба було шукати спонсорів. На щастя, декотрі із випусків були фінансовані Союзом українців Румунії та Інспекторатом з питань культури Сучавського повіту. Треба сказати, що на ці фестивалі приїздили й артисти з України, що нас дуже підбадьорювало, брали участь у них ансамблі інших нацменшин, які проживають на Буковині і не тільки.

На запрошення до участі в наших заходах відгукувалися й поважні особистості, як депутати: Степан Ткачук, Вікентій Николайчук, Йоан Петер Бабіаш, визначні діячі української громади Румунії: д-р Іван Робчук, Юрій Лукан, Василь Цаповець, Іван Боднар, Володимир Гапенчук, Ярослава Колотило, Корнелій Регуш, Іван Негрюк та інші.

Солоістки «Барвінку»
Аліна Сав'юк і Анна-Марія Бікіу

Ансамбль «Барвінок» у Чернівцях. 2004 рік

(Фото М. Курилюка)

Дітячі сторінки

Леонід КУЛІШ-ЗІНЬКІВ

ВЕСЕЛІ ВІРШИКИ

Як горобчик рахував

Горобець повіз у млин
Двадцять вісім штук зернин,
Їхав полем, їхав лугом,
Їхав день і їхав другий.
Горобець замість коня
Двійко раків поганяв.
Зліз із воза, поруч скаче:
– Гей, скоріше, менший раче, –
Їдем сорок шість годин.
А якщо закриють млин,
Як тоді змелю зерно?
Гей, скоріше, друже, но-о-о!
Нудно як, – собі цвірінкнув.
От відкрив для млива скриньку,
Став зернята рахувати:
– Раз, два, три,
Чотири, п'ять...
Ось уже і двадцять є, –
Він рахує і клює.
Під'їжджає до млина,
Подививсь – нема зерна...
Він спочатку зажурився,
Потім знов розвеселився:
Хоч ні з чим вернись до хати,
Та навчився рахувати.

Чому півник охрип

– Чом ти, півнику, охрип?
Я боюсь, що в тебе грип.
Може, босим по калюжі
Ти бродив учора, друже?
Каже півник:
– Не бродив,
Цілий день ляльки будив,
Бо вони в садку у няні
Стали сплюхи неслухняні.

Дятлова турбота

Знов птахи летять у вирій,
І великі, і малі.
Тільки дятел довго й щиро
Щось вистукував в корі.
– Маю, друзі, я роботу,
Через те ось так спішу –
Від суботи до суботи
Оголошення пишу.
А сорока-помічниця
Рознесе усім сама,
Щоб усяка знала птиця,
Що до нас іде зима.

Налякала

Бідний зайчик в лісі охав:
– Щось з'явилося з-під моху,
Жовте, жовте, невеличке...
Хто ти будеш?
– Я лисичка!
Куцохвостий раптом – скік:
Налякавсь і в поле втік.

Дітячі сторінки

Півник і двоє мишенят

(Українська народна казка)

Жили собі двоє мишенят – Круть та Верть і півник Голосисте Горлечко. Мишенята було тільки й знають, що танцюють та співають. А півник удосвіта встане, всіх піснею збудить та й до роботи береться. Ото якось підмітав у дворі та й знайшов пшеничний колосок.

– Круть, Верть, – став гукати півник, – а гляньте-но, що я знайшов!

Поприбігали мишенята та й кажуть:

– Коли б це його обмолотити...

– А хто молотитиме? – питається півник.

– Не я! – одказує одне мишеня.

– Не я! – каже й друге мишеня.

– Я обмолочу, – каже до них півник. І взявся до роботи.

А мишенята й далі граються.

От вже й обмолотив півник колосок та й знов гукає:

– Гей, Круть, гей, Верть, а йдіть гляньте, скільки зерна я намолотив!

Поприбігали мишенята.

– Треба, – кажуть, – зерно до млина однести та борошна намолотити.

– А хто понесе? – питає півник.

– Не я! – гукає Круть.

– Не я! – гукає Верть.

– Ну, то я однесу, – каже півник. Узняв на плечі мішок та й пішов.

А мишенята собі одно скачуть – у довгої лози граються.

Прийшов півник додому, знову кличе мишенят!

– Гей, Круть, гей, Верть! Я борошна приніс.

Поприбігали мишенята, порадили:

– Ой, півничку! Вже тепер тісто треба замісити та пиріжечків спекти.

– Хто ж міситиме? – питає півник.

А мишенята й знов своє:

– Не я! – пищить Круть.

– Не я! – пищить Верть.

Подумав, подумав півник та й каже:

– Доведеться мені, мабуть.

От замісив півник тісто, приніс дрова та й розпалив у печі. А як у печі нагоріло, посадив пиріжки.

Мишенята й собі діло мають: пісень співають, танцюють.

Аж ось і спеклися пиріжки, повиймав їх півник, виклав на столі.

А мишенята вже й тут. І гукати їх не треба.

– Ох, і голодний я! – каже Круть.

– А я який голодний! – каже Верть.

Та й посідали до столу.

А півник і каже:

– Стривайте-но, стривайте! Ви мені перше скажіть, хто знайшов колосок.

– Ти, – кажуть мишенята.

– А хто його обмолотив?

– Ти, вже ти хіше відказують Круть із Вертем.

– А тісто хто місив? Піч витопив? Пиріжків напик?

– Ти, – вже й зовсім нищечком кажуть мишенята.

– А що ж ви робили?

Що мали казати мишенята. Нічого. Стали вони тут вилазити з-за столу, а півник їх не тримає. Хто ж отаких лінохів пиріжками пригощатиме?

Дітячі сторінки

Василь СУХОМЛИНСЬКИЙ

Яблуко в осінньому саду

Пізньої осені маленькі близнятка Оля й Ніна гуляли в яблуневому саду. Був тихий сонячний день. Майже все листя з яблунь опало і шурхотіло під ногами. Тільки де-не-де на деревах залишилося поживкле листячко.

Дівчатка підійшли до великої яблуні. Поруч з жовтим листком вони побачили на гілці велике рожеве блуко.

Оля й Ніна аж скрикнули від радості.

– Як воно тут збереглося? – з подивом запитала Оля.

– Зараз ми його зірвемо, – сказала Ніна і зірвала яблуко. Кожній хотілося потримати його в руках.

Олі хотілося, щоб яблуко дісталось їй, але вона соромилась висловити це бажання, а тому сказала сестрі:

– Хай тобі буде яблуко, Ніно...

Ніні хотілося, щоб яблуко дісталось їй, але вона соромилась зізнатися в цьому. Ніна сказала:

– Хай тобі буде яблуко, Олю...

Яблуко переходило з рук в руки, дівчатка не могли дійти згоди. Та ось їм обом сягнула одна і та ж думка: вони прибігли до мами радісні, схвильовані. Віддали їй яблуко. В маминих очах сяяла радість.

Мама розрізала яблуко й дала дівчаткам по половинці.

Лялька під дощем

Зіна вкладалася спати. А надворі почалася гроза. Грімів грім, з-за Дніпра насувались чорні хмари. По залізному даху зашумів дощ.

Блиснула блискавка, на мить стало ясно, як удень. Зіна побачила: на подвір'ї стоять калюжі води, йде дощ. Ой горе, що ж це таке? — на лавці, під дощем, лежить її лялька Зоя.

Вона забула Зою на лавці. Як же це трапилось? Як же вона не згадала про Зою, лягаючи спати, як же вона не подумала про неї, коли почалася гроза?

Від цих думок Зіні стало важко, і вона заплакала. А ще важче було від думки про те, що на лавці лежить під холодним дощем її Зоя...

Зіна встала з ліжка, тихо відкрила двері, побігла на подвір'я. Дощ миттю змочив її сорочечку. Вона підбігла до лавки, взяла Зою, пригорнула її до грудей.

Коли Зіна відкрила двері, мама ввімкнула світло й широко відкритими від страху очима дивилась на порожнє ліжко.

Побачивши Зіну з притуленою до дитячих грудей лялькою, мама перевела дух.

Вона зняла рушник, витерла Зіну, переодягла в суху сорочечку. Давши рушник, сказала:

– Витри ж і Зою... Як же це ти її забула на лавці?

– Ніколи більше цього не буде, матусю...

Дітячі сторінки

Іванна САВИЦЬКА

“О ХТО, ХТО МИКОЛАЯ ЛЮБИТЬ”

(Казка)

Хто з вас, діти, не знає лисички-сестрички, що у неї звичка на ферму забігати, гусей лякати, курей душити, шкоду людям робити. От така то лисичка, хитра, неласкава, що про неї несеться поганенька слава, прибігла з лісу під хатку і чує: хтось співає молитву не молитву – колядку не колядку. А це в хатці діти посідали в куточок і, який в кого голосочок, тягнуть, аж пісня серце голубить: “О хто, хто Миколая любить”.

А далі стали діти говорити, що небавом святий Миколай по хатках буде ходити, добрих діток дарами наділяти, бідним помагати...

Як почувла лисичка такі новини, швидко-швиденько побігла в яри та долини. Далі в ліс, де ялиці кристалі, стала звірів на нараду скликати.

Посідали звірі колом рівненьким, а лисичка затягла голосочком тоненьким:

– Я лисичка-сестричка, що погані звички маю, все знаю і все чую, новину вам віщую, – і вона щиру правду звіряткам розказала про все, що під віконцем чула, і про все, що знала.

Каже зайчик:

– В мене, друзі, холодно в хатці, шубка – латка на латці. Діти босі, голодні, зими перебути не годні.

– О, в мене, – каже білка згодом, – хатку снігом замело і скувало льодом. Діти хворі, а до лікаря-бурмила по снігу добитися несила.

А сарна й собі ковтає щирі сльози:

– Заморозило кущі і верболози, а бурмило, годі й говорити, він давненько

в гавру ліг спочити.

Тут лисичка-сестричка промовила зо сльозами:

– Друзі, я за вами, і хоч звички в мене препогані, але в грудях серце з болю в'яне. Кажуть, в кого за провини щирий жаль із серця лине, тому ласка Божа теж засвітить. Тож співаймо так, як у хатці діти...

Перший зайчик запищав тоненько. Білочка з сарною тягнуть помаленьку, а лисичка заводить, аж спів серце голубить: “О хто, хто Миколая любить”.

Раннім-ранком в заячій хатині шубка тепла висить на бантині, а діткам – сап'янців по парі в дарі. І до білки в хатку на гостину промінь сонця із небес прилинув і ogrів маленькі бідні діти, стала мати радіти.

А в яру, де хмиз і верболози, кудись ділися вітри та злі морози. Мох зелений пахне, майоріє, сонце гріє! Вся природа там звірят голубить – “О хто, хто Миколая любить”.

СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я!

Михайло ТРАЙСТА

МІСТ, ПРОТЕСІЯ І ВУЙКО ФЕРІЩАК

(Гумореска)

Вуйко Феріщак не знаходив собі місця з радощів, йому здавалось, що тепер дяк Бав'яний одно ніщо у порівнянні з ним.

– Міха', у тебе голос, як у того ангела. Коли закришиш на кози, то чути аж до Нижнянки, – похвалив його старий дяк Бурянюк. – А бідний Петро Бав'яний мимрить та мимрить собі під носом, а бозна чи й сам чує, що мимрить, горе души від такого дяка! От бач, Михайле: доведеться тобі керувати протесією, бо я вже не в силі, а іншого...

– Та нашто іншого?! – крикнув вуйко Феріщак.

– То дивися, іди до дому та научіся напам'ять: «Промимо тя, Діво», «Там, де в небі» та й «Пречиста Діво Мати». Як із води абис знав їх, чуєш, Міха, як із води... – помахав на нього палкою старий дяк.

– Та я научуса і «Маріє, Діво Благословенна» та й «Маріє Діво, Царице моя» – зрадив вуйко Феріщак і так махнув додому, що Дувид, хоч і єврей, та ледь не перехрестився з подиву, що вуйко не зайшов до нього на одну «запишіт ня, пане Дувиде».

Але тета Марія таки перехрестилася, бо хто таке видав, аби вуйко Феріщак повернувся тверезим додому і прямо за святий молитовник?..

«Вадь ізблудив, вадь му Бог дав розуму...» – прошептала і пішла годувати кіз, бо не буде турбувати чоловіка, який так приязно гуторить із божої книжки, що аж Святий Микола Чудотворець та Григорій Побідоносець повеселішали в іконах.

– Ні пуп Удрі так файно не співає «Там, де в небі», як ваш газда, – поділила радість з козами.

– Марі', завтра буду вести протесію на Коштіль. Я буду промовляти, а протесія буде співати за мнов, – похвалився вуйко.

Цілу ніч промовляв то перед Марією, то перед козами пісні во славу Пречистій, а ранком в чистій сорочці, в чиноватих гатьох, підперезаний

семипряхковим ременем, взутий у солдатські чоботи, зачесаний, тримаючи шапку в руці, стояв перед протесією, наче гетьман Сагайдачний перед козацьким військом.

– Ну, із богом! – дав знак рукою. – Я буду промовляти, а ви співайте за мною! – і сильним, різким голосом промовив:

– «Там, де в небі Божа Мати...»

– «Та-а-ам де-е-е в не-е-ебі Бо-о-ожа-а-а Ма-а-ати-и-и», – заспівала протесія, а вуйкові аж мороз побіг спиною.

– «Наша втіха і покров», – чим сильніше промовляв.

– «На-а-аша-а-а вті-і-іха-а-а і-і-і по-о-окро-о-ова-а-а», – дзвеніла пісня селом, а люди виходили до воріт і дивувалися, бо ще не бачили вуйка Феріщака таким гарним.

Але, коли дійшли до Портошанського моста, Вуйко Феріщак закріпив невеличку діру серед самого моста і подумав повідомити людей, щоб не дай Бог котрийсь не ступив ногою у діру, і сильним голосом крикнув:

– Гаткуйтеся, християни, бо в мості діра!

– Га-а-атку-у-уйте-е-еса, хри-и-исти-и-и-и-и-и-и, бо-о-о в мо-о-ості-і-і ді-і-іра-а-а, – проспівала голосно протесія.

Вуйко став, як укопаний, просто закам'янів серед моста. Побачивши, що зупинився керівник, зупинилась і протесія. Тоді вуйко обернувшись до людей з докором промовив:

– А ви, люди, одуріли, чи яка вам біда?!

– А-а-а ви-и-и, люди-и-и, о-о-оду-у-урі-і-ілі-и-и, чи-и-и яка-а-а ва-а-ам бі-і-іда-а-а?!

– проспівала протесія.

Це вже було занадто багато для бідного вуйка. Кинув шапкою об землю, сердито сплюнув і досадно сказав:

– Ну йдіт собі з Богом до коштільської церкви, тут вже недалеко, а я з Ісусом Христом піду до Толянової корчми випити чарку!

СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я! ПРИГОДИ З ЖИТТЯ ВИДАТНИХ ОСОБИСТОСТЕЙ

• Одного разу великий французький сатирик Франсуа Рабле (1494-1553) не мав чим заплатити за проїзд з Ліона до Парижа. Трохи поміркуювши, він узяв три паперових пакетики, насипав туди цукрового піску й зробив написи: «Отрута для короля», «Отрута для королеви», «Отрута для дофіна». Пакетики поклав на вікні.

Служниця готелю, прибираючи кімнату Рабле, прочитала написи й розповіла про них своєму господарю. Рабле затримали й під конвоем одвезли до Парижа. Прокурор показав йому пакетики. Рабле, проковтнувши «отруту», розповів про свою вигадку.

• Галілео Галілей наповнював винайдені ним термометри не ртуттю і не спиртом, а вином. Якось один з таких приладів великий італієць надіслав своєму другові-вченому в Англію. Разом з термометром він послав записку, в якій описав призначення приладу. В дорозі записка, мабуть, загубилася, а можливо, друг Галілея не зрозумів її змісту. Через деякий час Галілей одержав таку відповідь: «Вино було справді чудове...».

• При якійсь нагоді король запитав Жана-Батіста Мольєра, чи задоволений він своїм домашнім лікарем.

– Чому б ні? – відповів Мольєр. – Ми часто гомонимо про всякі всячини, він приписує мені ліки, я не приймаю їх, і завжди задоволений..

• В останні роки свого життя славетний артист і драматург Мольєр жив в одному будинку із другом Шепейлем. У того щодня збиралися друзі, пиячили, читали вірші, вели розмови, співали, іноді сперечались, лаяли один одного... Мольєр здебільшого не брав участі в цих зборищах і тільки прислухався до того, що діється в сусідній кімнаті. Одного разу він почув розпачливий вигук свого п'яного друга:

– Усе життя – це сум, несправедливості й нещастя, що валяться на нас з усіх боків. А

коли життя така чорна яма, треба йти з нього. Друзі мої, бачите – за вікном річка. Вона кличе нас. Ходімо топиться.

– Ми всі підемо! – закричали п'яні друзі й підвелися, щоб йти.

У цей час на порозі з'явився Мольєр. Шепель, прощаючись з ним, сказав, що всі вони йдуть топиться. Мольєр відповів:

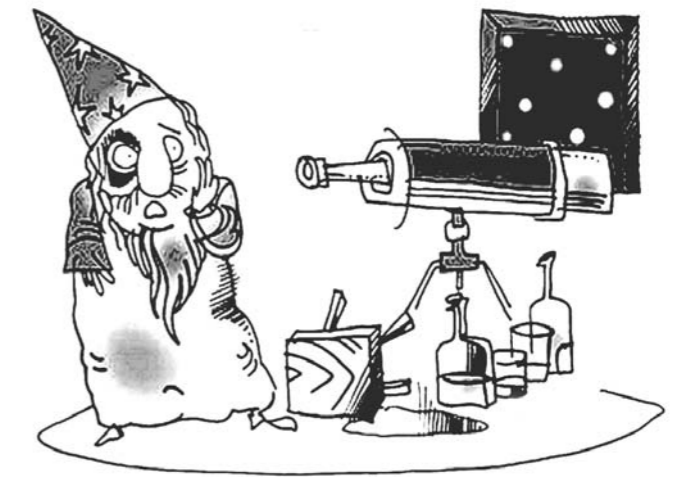
– Це гарна річ. І я з вами піду. Не гаразд тільки топиться після вечері. Люди сміятимуться з п'янюг. Ходімо зараз спати, а годині о десятій у пристойному вигляді підемо топиться.

Усі миттю пристали на це і полягали спати. А вранці чомусь ніхто не згадав про те, що треба йти топиться.

• У Паризьку обсерваторію до астронома Джованні-Доменіко Кассіні (1625-1712) приїхала компанія світських франтів і дам, бажаючи подивитися у телескоп затемнення сонця.

– Але затемнення вже минуло, – розвів руками вчений.

– Сподіваємося, – статечно заявив один франт, – що професор буде настільки люб'язний, що повторить перед дамами таке цікаве явище.

Підготував Іван РЕБОШАПКА

A photograph of a misty autumn forest path covered in fallen leaves, with a person walking in the distance. The path is lined with tall, thin trees, and the ground is covered in a thick layer of golden-brown leaves. The atmosphere is hazy and serene.

*Це осінь, вся загорнута в тумани,
Сипнула в чару золотий дурман,
І тануло у ньому серце п'яне...*

Любов ДОЛИК